22. I. 1949

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

ROČNÍK XXVIII **7–10** PROSINEC 1948

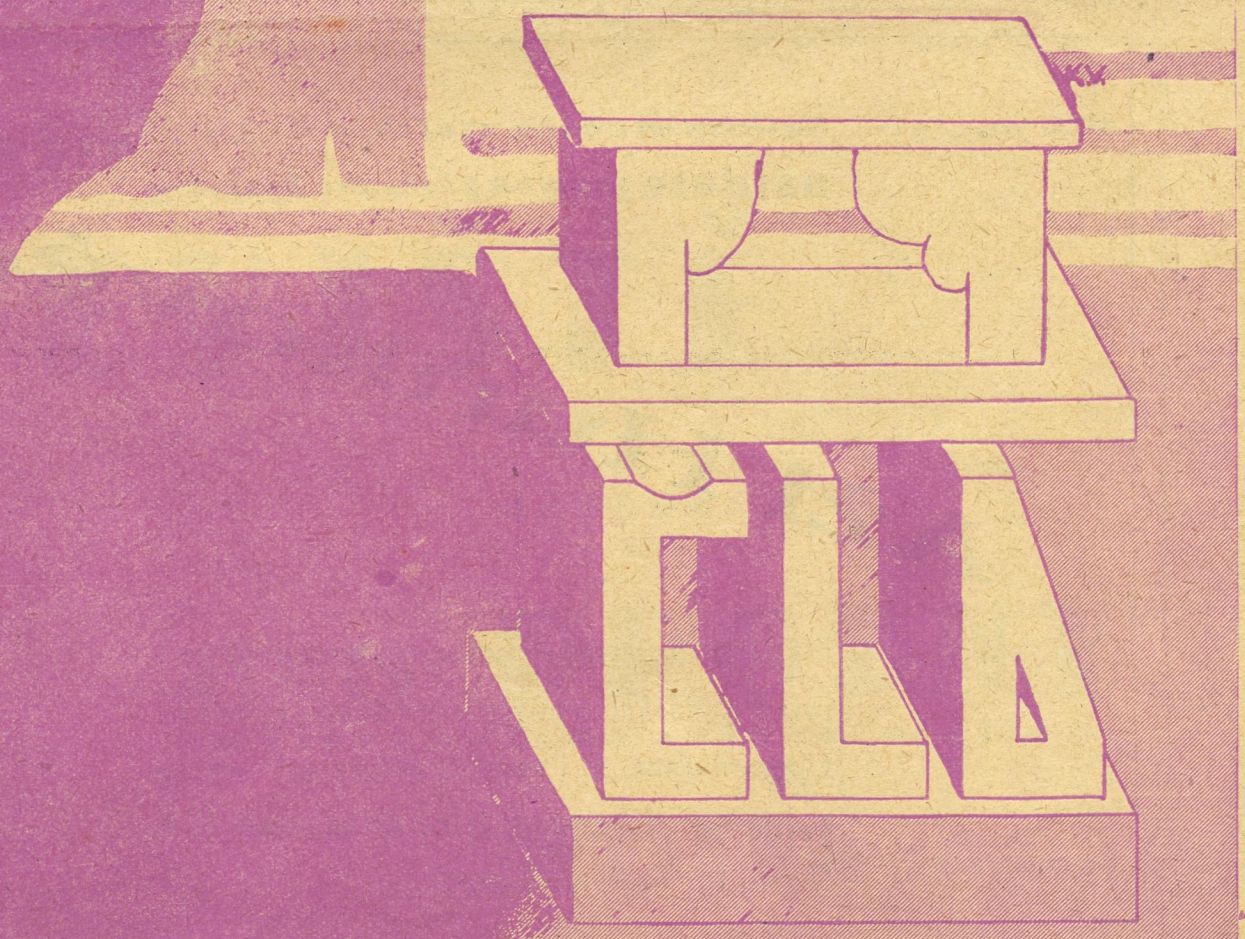

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIVADELNÍHO OCHOTNICTVA ČESKÉHO V PRAZE

DRAMATICKÁ DÍLA

Aloise Jiráska, Al. a Vil. Mrštíků, V. Štecha, Gabr. Preissové
a všech ostatních významných českých dramatiků
dodá obratem

Divadelní nakladatelství a knihkupectví
Praha II, Karlovo nám. 30. Tel. 280-07, 749-63 **Otakar Růžička**

DIVADELNÍ DEKORACE

v uměleckém provedení a celá jevištní zařízení Vám dodá

VÁCLAV EICHLER
Ivančice, Fibichova 4. Telefon 79

Na Ovocném trhu čís. 17 • Telefon čís. 374-74
najdete *známou půjčovnu kostymů*

Aži Huňkové,

která doporučuje svá oddělení kostymů pro divadla, karnevaly, plesy a dětské pohádky. Upozorňujeme, že i svatební obleky pro nevěsty a družičky půjčujeme k úplné spokojenosti P. T. zákazníků.

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIV. OCHOTNICTVA ČESKÉHO V PRAZE

ROČNÍK XXVIII. ČÍSLO 7-10 V PRAZE DNE 15. PROSINCE 1948

52. narozeniny presidenta republiky Klementa Gottwalda

Narodil se v Dědicích na Moravě 23. listopadu 1896 v den sv. Klementa jako syn zemědělcův. Ve Vídni vyučil se truhlářem a vstupuje do dělnického hnutí, neboť bystře pozoruje všechny páchané křivdy na českém národě i jeho boj proti německé rozpínavosti.

Čte socialistický tisk, pracuje s mládeží a DTJ a snaží se houževnatě o sebevzdělání.

Prošel světovou válkou, byl na východní frontě raněn, prodělal válečné běsnění na Piavě a poznal nesmyslnost a protilidovost války. Prožívá porážku dělnického hnutí a studuje příčiny vítězství Velké Říjnové revoluce ruské. Byla mu pobídkou k další práci za sociální a národní svobodu pracujícího lidu. Správné poznání učení Marxova a Leninova ukázalo mu cestu, která ho již v r. 1921 zavedla

do komunistické strany Československa. Od prvních okamžiků strany stojí v popředí jejího života a svými novinářskými články a přednáškami stává se jejím ideovým vůdcem. V parlamentě se nám představuje v r. 1929 jako statečný bojovník za dělnické požadavky.

Nepřestal upozorňovat na hrozící expansi německou a volal po sjednocení a boji proti fašistickému nepříteli. Bystře rozpoznal, že jedině Sovětský svaz může zničit hitlerovské panství a proto včas odešel do Moskvy, odkud řídil náš velký osvobozovací boj z německého područí, podporován čs. lidovou armádou, kterou v Rusku vybudoval, aby s ní vítězně přišel do Prahy.

Jeho práce však po návratu do vlasti je ještě intensivnější a vždy v souhlasu s masami pracujícího lidu, který svoji důvěru k němu nejlépe projevil, když ho zvolil presidentem republiky. Chceme-li shrnout jeho činnost, použijeme studie šéfredaktora Fr. Nečáska — Klement Gottwald — a stručně ji vyjádříme takto:

1. Zápas o chléb a práci pro náš pracující lid v letech krise, kdy se Kl. Gottwald staví v čelo komunistické strany, v čelo odboje proti svrhávání břemen kapitalistických na pracující třídu.

2. Zápas o obranu ČSR proti Hitlerovi a nacismu, kdy Kl. Gottwald neohroženě a důsledně zastává cestu boje.

3. Boj proti německým okupantům. V době různých koncepcí, federací a konfederací, kterými si reakce hledala zajištění míst v nové budoucně zřízené ČSR, razil cestu boje, nasazení všech sil a jejich stmelení proti hitlerovským okupantům.

Zajistil vedoucí místo pro budovatele nové republiky komunistické straně, formuloval košický program a byl iniciátorem dvouletky, pětiletky a všech akcí, které nás posouvají vpřed.

4. Jako bojovník, obránce, nesmlouvavý vůdce národa vede ho únorovými událostmi.

5. Dnes, po získaných zkušenostech, jako hlava státu, president, je ukazatelem cesty k socialismu, k uspořádání nového společenského řádu, k lepším zítřkům, kam vede svůj lid po nových cestách.

JFH

První celostátní přehlídka divadelní práce: Divadelní žatva 1948

Letošní kronika československého divadla je plna podnětných a nových událostí, jež podstatně proměňují tvář našeho divadelnictví. Po vydání divadelního zákona, umožněného revolučním únorem, bylo opravdu zapotřebí celkového přehledu dosavadní divadelní práce. Týden po nabytí platnosti divadelního zákona byla ministerstvem informací vyhlášena Divadelní žatva, jako nová forma potřebné pracovní přehlídky. Byl jí dán podklad k prvnímu celostátnímu sjezdu všech československých divadel. Již sám tento fakt je pokrokem, o jakém se před lety našim, zvláště venkovským, divadelníkům ani nesnilo. Konečně se mohli také venkovští herci ukázati na pražské scéně, konečně byl dán základ k pevné sounáležitosti všech divadel, jež tvoří nedělitelný celek, nové československé divadlo.

Jistě, že v uspořádání Divadelní žatvy leccos mohlo býti a také bude jiné, že mnohé mohlo býti lepší a že ještě leccos uniklo pozornosti a měření. Uvědomme si, že od vyhlášení Žatvy (dne 7. IV. 1948) do jejího zahájení (4. IX. 1948) bylo jen pět měsíců na zvládnutí celého rozsáhlého podniku bez zkušeností a mnohdy i dostatečných provozních sil. Jaká to krátká doba, uvážíme-li, že do příprav zasahovaly velmi podstatně divadelní prázdniny a dovolené. Ale o zjištění nedostatků a chyb také v tomto směru usilovalo poslání Žatvy, jež skončila dne 28. října t. r. slavnostním vyhlášením výsledků.

Předcházela jim dvouměsíční, téměř každodenní přehlídka představení divadel profesionálních, ale také český ochotnický soubor (Spolek div. ochotníků v Hronově) svým vítězným představením hronovským (Čechov: »Strýček Váňa«), jakož i slovenský ochotnický soubor (Div. krúžok pri Považs. strojárňach z Pov. Bystrice) svým představením Gogolovy Ženitby, doplnily program i charakter československého divadelnictví. V závěru Divadelní žatvy konala se pak ve dnech 23. a 24. října konference divadelních pracovníků, z jejíhož jednání vyšla pak resoluce zdůrazňující hlavní zásady další práce nového československého divadla podle dosažených zkušeností a poznatků. Budou základem další práce nás všech k dovršení cílů socialistického realismu v čs. divadelnictví.

Em. Janský

XVIII. Jiraskův Hronov.

Ministr školství, věd a umění Zd. Nejedlý přijímá hlášení velitele vojenského oddílu, který se zúčastnil tradiční ochotnické pouti k hrobu Jiráskově. (Vpravo od p. ministra starosta UMDOČ Josef Hudeček).

JOSEF HUDEČEK: Do nového Hronova

XVIII. Jiráskův Hronov je za námi, soubory se vrátily spolu se všemi návštěvníky a účastníky letošního festivalu k své pravidelné práci. Od 1. ledna 1948 je však již v plném rozběhu soutěž na XIX. J. H., a je proto třeba si říci několik slov o minulém a budoucím J. H.

Kolem letošního festivalu se vytvořilo ovzduší, které nerozumně chápané mohlo by býti příčinou zakolísání ochotnictva ve výkonu. Zabráníme tomu věcnou kritikou J. H., probráním si jeho kladů a záporů.

Začněme s klady. Organisace J. H., dík usilovné snaze ÚMDOČ a MNV spolu s AV Hronova byla velmi dobrá a dokonale splnila požadavky ubytovací a stravovací. Rovněž orgnisace divadelních představení neměla závad. Soubory ÚMDOČ i soubory slovenské nastupovaly přesně podle programu plných 14 dnů a navíc hrány ještě odpolední představení, vynucené velikým zájmem občanstva. A přece jen jsme pociťovali, že organisaci J. H. něco chybí. Nepodílelo se na něm totiž všechno divadelní ochotnictvo. Vím, že tomu tak bylo i jiná léta, vím, že J. H. byly záležitostí ÚMDOČ a po roce 1945 i ÚSOD, ale i když ochotnictvo těchto dvou organisací tvoří podstatnou část československého ochotnictva, není to ochotnictvo všechno. Naše snaha, aby J. H. staly se celostátním festivalem, může býti splněna jen tehdy, bude-li dána možnost soutěžení, změření sil i těm ostatním ochotnickým divadelníkům, kteří tvoří závodní Kluby ROH, soubory SČM, hasičstva, Sokola atd. Radost vítězů J. H. nemůže být absolutní, uvědomí-li si, že je zde řada souborů, kterým nebyla dána možnost, aby prokázaly svoji uměleckou vyspělost.

O tom jednal již Ústřední výbor čs. ochotnictva (ÚMDOČ a ÚSOD) a rozhodl, aby příští J. H. byly pořádány ústředním výborem, ve kterém budou zapojeny i ostatní skupiny, podílející se na ochotnickém divadelnictví.

V tom smyslu bude upraven soutěžní řád Hronova.

Organisace J. H., t. j. její technická část, bude svěřena »Umění lidu«. Jedině tímto způsobem se nám podaří dosáhnouti, aby Jiráskovy Hronovy se staly opravdu celostátním festivalem, na kterém, za plné podpory státu, sejde se k poslednímu kolu soutěže výkvět v š e h o čs. divadelního ochotnictva. ÚMDOČ nemůže uplatňovati své prvenství uzavíráním se proti ostatním. Chce-li mluvit o své práci jako o nejlepší, musí ji změřit s ostatními. Jistě se toho nemusí bát. Otevře tak současně okna, aby vyvětrala nezdravý patriotismus, který ji již způsobil tolik zla a oprávněných výtek. Dnes není čas ani doba na stavění čínských zdí. Musí býti naopak zbourány i ty, které snad ještě stojí. Už proto, že práce nás všech směřuje a musí směřovat k jedinému cíli — výchově — v y c h o v a t n o v é h o, z d r a v é h o č l o v ě k a, c h a r a k t e r o v ě n e z k ř i v e n é h o, c h á p a j í c í h o, ž e z á j e m c e l k u j d e v ž d y n a d z á j e m j e d n o t l i v c e. A jak ho vychováme? Jedině příkladem, který mu jako divadelníci předvádíme v divadelním představení. Je na bíledni, že se tak může stát jen představením, hrou, jejíž myšlenková, dějová náplň splní naše výchovné požadavky. Chceme přece, aby náš divák, náš návštěvník divadla, pracující člověk, usilující o vybudování spokojené a silné lidově demokratické republiky dostával hry, které by svou svěžestí daly mu novou sílu k práci, svým optimismem utvrdily jeho víru ve šťastný zítřek a radostností odháněly únavu a proměnily chvíle odpočinku na chvíle hodnotné zábavy.

Pod vlivem těchto tendencí je třeba volit repertoir, který by přispěl k uskutečnění velkých myšlenek sociálního přerodu, k vytvoření nové lidské společnosti a vyzbrojil k bojům o lepší zítřek.

Projdeme-li repertoir letošního Hronova, nelze než přiznati, že jen malé procento předváděných her odpovídalo těmto hlediskům. Jestliže reprodukční úroveň souborů, které se v Hronově představily, byla na velké výši, byla-li dobrá práce režisérů a výtvarníků, tím více musíme litovat, že výběr her nesplnil očekávání.

Ochotnictvo bylo vždy v čele pokrokového hnutí kulturního a ukazovalo cestu. Repertoir Hronova však prokázal, že naše soubory zůstaly stát, vyčkávaly a tím okamžikem se sunuly zpět.

Tuto chybu musíme napravit a odstranit. Nestane se to ovšem tím, že naši dramaturgové a režiséři budou spoléhat, že za ně někdo repertoir postaví. Tato opatrnickost neobstojí! Vzpomeňme jen, jak rychle dovedlo ochotnictvo nalézti svoji cestu za okupace. A nalezlo si ji samo. Nečekalo na dramaturgický výběr. A svoji cestu musí nalézti i dnes! Samo se musí postarat, aby z našich jevišť zmizely hry nic nám neříkající, prázdné duchem i obsahem, kýčovité, vydávané jen proto, aby obohatily několik jednotlivců. Ale i tomu bude učiněna přítrž. Jednotná divadelní agentura odstraní toto zlo, zmizí divadelní brak, který nadělal tolik kulturní škody, zvláště na našem venkově. A nevěřte, že provádíme náhlý převrat v ochotnickém divadelnictví. Vždyť v zásadě bojujeme o nový repertoir od květnové revoluce. My všichni! Volali jsme české dramatiky, spisovatele, aby nám pomohli. Neslyšeli nás a nezbývá než hledat a hledat. Kdo hledá, nalezne! Máme naši klasickou tvorbu. Co tam ještě nevybraného materiálu. Máme nepřeberné reservy v slovanském repertoiru, který jsme po dlouhá léta zanedbávali. Je i repertoir cizí, ve kterém jsou hry splňující naše přání. Je zbytečné ztrácet čas hraním divadla jen pro to divadlo. Každý z nás musí nalézt p r a v ý smysl naší práce.

Zase dojde k účtování. Znovu budou naše soubory měřit své síly v ušlechtilém zápolení o průkaz vysoké vyspělosti. Jenže pro příští J. H. nás bude mnohem více. Již teď jdou soubory do zemské soutěže. Vezmou si poučení z chyb, které veřejná kritika vytýkala?

Je možno se pozastavit nad způsobem, kterým převážná část kritiky zhodnocovala představení v Hronově. Věcnou kritiku dramaturgie letošního J. H. nemůžeme však přejít nevšímavě a nepoučit se z ní.

Je-li nám všem jasný smysl a úkoly ochotnického divadla, musíme pracovat tak, abychom je splnili.

Chceme-li vychovávat, musíme nejdříve a rychle vychovat sebe. Uvědomit si, že pracujeme pro celek a jemu že se musí podrobit zájmy jednotlivců. ÚMDOČ a jeho ochotnictvo ve společné práci s ostatním ochotnictvem uplatní všechny svoje síly a zkušenosti, aby splnila své poslání a platně se zapojila do velkého kolektiva pracovníků na kulturní výstavbě našeho státu.

FERDINAND STREJČEK:

Zkušenosti »dramatikovy«

(Dokončení).

Hola, to byl pro mne námět k molièrovské veselohře! Napsal jsem asi během dvaceti hodin »veselohru« Rub slávy a nechal jsem ji několik let v zásuvce přesně pod'e známé rady Nonum prematur in annum (devět let budiž v zásuvce!). Byla pak vypsána soutěž na nejlepší veselohru a já jsem chtěl podle děje samého zkusit svoje štěstí v řečené soutěži, a to tím spíš, že jsem mezi porotci četl jméno Ignáta Herrmanna, který mi byl velmi nakloněn a od něhož jsem po vyhlášení výsledku konkursu čekal posudek o »Rubu slávy«. Rozumí se, že jsem se nějaké protekce předem nedoprošoval a že také moje hra v soutěži nepronikla. Při nejbližší příležitosti — Ignát Herrmann byl v téže době dvakrát mým hostem — požádal jsem našeho Vavřince Lebedu, aby si moji veselohru přečetl. Herrmann mi ochotně vyhověl a ujistil mě pak, že by tato hra měla jít hned do kanceláře Národního divadla. Zeptal jsem se potom teprve, proč tedy mé hře nepřiřkl cenu v soutěži, jejímž byl poradcem. A vzácný můj příznivec se dal do smíchu a prohodil: »Snad si nemyslíte, že mi dali ke čtení všech osmdesát rukopisů, které došly do soutěže! To se dělá přece tak, že nějaký lektor vybere z té spousty, co se líbí jemu, a potom se už mezi dvěma, třemi rukopisy snadno vybírá. Kdyby tam byl býval váš Rub slávy, byl bych pro něj hlasoval všemi desíti.« Také tentokrát mi přítel Šaloun hru zařadil do edice Zory, připsal jsem knížku Ignátu Herrmannovi z vděčnosti za jeho milý posudek, ale přesto mi »Katastrofu za oponou« (jak opět přezval redaktor hru pro tisk) nikde nepřijali. Z Národního divadla mi odepsal Dr. Karel Čapek dne 9. března 1922:

»Pan sekční šéf Jaroslav Kvapil odevzdal mi jakožto dramaturgovi k posouzení Vaši hru, i dovoluji si Vám podati referát, podle něhož má Vaše hra mnoho rozmilého, příjemnou zápletku a jiné dobré stránky; nedostává se ji však trochu silnějšího charakterového humoru (vskutku komické situace jsou jenom dvě nebo tři) a nadto dramaticky — akt po aktu — poklesá. Velmi pěkně vržený prvý akt je čím dále tím více jakoby nastavován, episody souvisí příliš lehce s dějem atd.«

Nu, myslil jsem si, na to, že jsem byl s celým dramatem hotov za několik hodin, je chvály přece dost, budu tedy pokračovat, snad se časem přece něčeho dopracuji. Léta však mijela a Praha mi zůstala nadobro uzavřena, třebaže moje hry, psané pro studenty, mívaly všude, kde se dostaly na jeviště, nepochybné úspěchy. Zejména rád vzpomínám na mimořádné vítězství mých »Starých studentů« ve Vídni. Vydal jsem tuto náladovou veselohru u Topičů mezi »Třemi divadelními hrami«, sehrána byla boleslavským Kolárem dne 28. září 1918 (bezprostředně před slavným 28. říjnem) s velkolepým přímo úspěchem, neboť obecenstvo se nechtělo po skončení divadla rozejít, zpívalo Kde domov můj?, Hej Slované!, jásalo a volalo radostně herce i autora, dále jsem se však o osudy této příležitostné hry nestaral, a co se stalo? Vídeňským studentům dostal se text hry do rukou, zalíbil se jim, sehráli »Staré studenty« několikrát ve Vídni a pak s nimi putovali po Čechách a Moravě a všude získávali ve prospěch Komenského značné peníze svými představeními. Přijeli na svých cestách také do Mladé Boleslavi, netuše, že tam bydlí autor jejich

Spolupráce dělníků v porotě Divadelní žatvy

Účast laiků na kulturní tvorbě je novou formou pracovní soudležitosti, jež se po prvé vyskytla při letním filmovém festivalu ve Zlíně. S odbornou porotou rozhodovali o filmech a jejich hodnotě se zřetelem k zájmům pracujícího lidu jeho zástupci. Správně, zcela podle zásady lidové demokracie, jež v názorech a stanoviscích spotřebitelů hledá i nalézá nové cesty výroby a jejího zdokonalení. Tato idea byla použita také pro řešení úkolů divadelních a to po prvé v Divadelní žatvě. Spolu s odbornými členy poroty, byli jmenováni jejími rovnoprávnými členy rovněž tři dělníci. A jak se toto spojení osvědčilo? Na své čisté svědomí říkám vám, že dobře. A jak by také ne, když každý z nich přinášel si do společné práce opravdový, živý zájem o divadlo a jeho poslání. Především však nezlomné a pevné zásady pokrokových mluvčích dělnictva, které často v duchu správného cítění a vycítění smyslu socialistického realismu v našem divadelnictví dovedlo upozorniti na správné a věcné měření divadelní tvorby. Nebyli naši přátelé z továren a dílen z měkkého materiálu poddajně snad přijímajícího názory a formulace profesionelních kritiků, ale k jejich stanovisku postavili také své a stejně jasné jako podnětné a tvůrčí. Není divu, že se diskuse proměňovaly v divadelní seminář a od hodiny k hodině rostla problematika až posléze z jejího ohně vyšla jednotná a nedělitelná idea, jejíž pravdivost byla ukuta společnými silami. Bylo nám však nakonec všem dobře, po těchto namáhavých a vysilujících hodinách spolupráce, jež nebyla pouhou »dohodou o tom, že se dohodneme« či prostým smlouváním a umlouváním, ale opravdovou snahou po dosažení pravdy, bez znásilnění hlediska toho či onoho. Jedině tímto způsobem bylo dosaženo jednomyslnosti všech usnesení poroty, v jejímž duchu tkví také cena výsledků. Jsme za ni rovněž našim přátelům dělníkům upřímně vděčni. Vzájemně poučeni i povzbuzeni budeme lépe směřovat k poznávání cest našeho divadelnictví k prospěchu lidu.

Em. Janský

Ceny Divadelní žatvy 1948

Porota Divadelní žatvy 1948, jmenovaná ministrem informací Václavem Kopeckým z řad divadelních odborníků, dělníků a zástupců návštěvnické obce, ve které zasedali za předsednictví divadel. kritika E. A. Saudka jako členové: M. Brůna, strojní zámečník z ČKD Sokolovo, n. p., divadelní kritik O. Fencl a Em. Janský, A. Mochaň, nástrojař z Jawy, n. p., dr. Z. Rampák, referent Matice slovenské a delegát Slovenské divadelní a dramaturgické rady, F. Veselý, typograf ze Svobody, dr. F. Vlasák, předseda Umění lidu a jako náhradníci dr. P. Karvaš, dramaturg Nové scény Národného divadla Bratislava a spisovatel, P. Kočí, člen Státního divadla v Ostravě a delegát České divadelní rady, dr. J. Ko-

---

repertoární hry, a když se o tom dověděli, přišli všichni ke mně a prokazovali mi poctu, že mě přiváděli do nemalých rozpaků. Také tato družina slavila pak s mou hříčkou při obou představeních, odpoledním i večerním, neobyčejné triumfy. Přiznávám se, že mi tento nečekaný úspěch způsobil svátební radost a že mě povzbudil, abych další hry, k nimž mě každoročně volala t. zv. přízeň okamžiku, tvůrčí nálada, aspoň neničil a čekal, až konečně přece přijde moje hodina. Tak jsem si do dneška uchoval rukopisy her, psaných z většiny pro studentská představení nebo k podobným příležitostem. Některé ty hry vydala pak Matice divadelní i jiná nakladatelství, také Máj, jemuž jsem však musil zaplatit přímé výlohy, takže celková finanční bilance z mé dramatické činnosti vykazuje spíše pasiva nežli aktiva. Uvedu aspoň jména příležitostných her, které byly uvedeny na jevišti a více méně se osvědčily: Anděl pokušení (původně Šotek, z r. 1921), Tylova láska (původně Náš Tyl, z r. 1925), Ostří hoší (podle Rubeše, 1926), Studentky v polepšovně (1927), První český bál (1929), Revoluce na staré poště (1931), Jarní přeháňky r. 1848 (1932), Pozervarec (1938), dále aktovky: Dědečkův hřích (1918), Povstalci (1918), Umění se zalíbit (1919), Probuzený lev (1920), Zkáza spolku Bezděv (1930), Učitel a žák (Tyrš, 1937), Purkyňův svátek (1937), Venkovští ochotníci z r. 1866 atd. V zásuvce zůstaly poslední moje hry, jako veselohry Thaliiny nedbalky (1928), Strach z jasnovidky (1934), Teploměr lásky (1935), Ve své vlasti prorokem (1939) a pak dvě vážné hry z české historie literární: Poslední rytíř český (1943) a Ejhle zrádce! (1944).

Jak jsem již psal, zachoval jsem si přes 40 her a po různých zkušenostech neobtěžoval jsem jimi už pražská divadla, třebaže nakladatelé, jimž jsem posílal rukopisy k nahlédnutí, stále mě ujišťovali, že moje hry ochotně zařadí do svých divadelních knižnic, jakmile je dostanu na některou pražskou scénu. Známosti jsem neměl a tak zůstávalo při starém. Ale kdo by se domníval, že jsem ric nepodnikal, křivdil by mi. Kdykoli byla vypsána nějaká soutěž, zejména na veselohru, pokaždé jsem se zúčastnil. Měl jsem totiž a mám několik veseloher, o nichž soudím, že mohou závodit s průměrem nynější veseloherní produkce, a takové hry jsem posílával do anonymních soutěží s neúmornou vytrvalostí. Pohříchu dařívalo se mi podobně jako osvědčenému dramatiku Josefu Štolbovi s tím jen rozdílem, že jsem se obyčejně nikde nedočetl o výsledku takových soutěží, a dopátral-li jsem se přece žádoucí zprávy, že jsem pak marně čekal, až uznaná hra vyjde tiskem nebo bude uvedena na některé jevišti, abych se poučil, jak se mají veselohry dělat. Bůh sám ví, co se s těmi vítěznými produkty děje?! Naposledy jsem zadal dvě hry do soutěže, která se končila roku 1945, podnes nevím ani nejmenší zkazky o tom, kdo dostal jedničku.

Stále se volá po českých veselohrách, ale jak se k nim dostat, když všecko záleží na rozhodnutí jednotlivců a ti snad při nejlepší vůli nemohou zmoci spousty materiálu, který se jim předkládá. Nežaluji, restýskám si, mám toho tak rozvahy, že uznávám obtíže rozhodování dramaturgů i porotců v soutěžích. Ale jak — pro Boha — máme mít vhodný dorost, když odnikud se nenabízí začátečníkům pomocná ruka, která by je vyvedla z bludů a ukázala jim pravou cestu na jeviště. Nebude-li postaráno o spravedlivou organisaci a třídění divadelních hodnot, ztroskotá tak na sta dalších i slibných třeba autorů, jako to dokonale prohrál starý divadelník a »dramatik« Strejček.

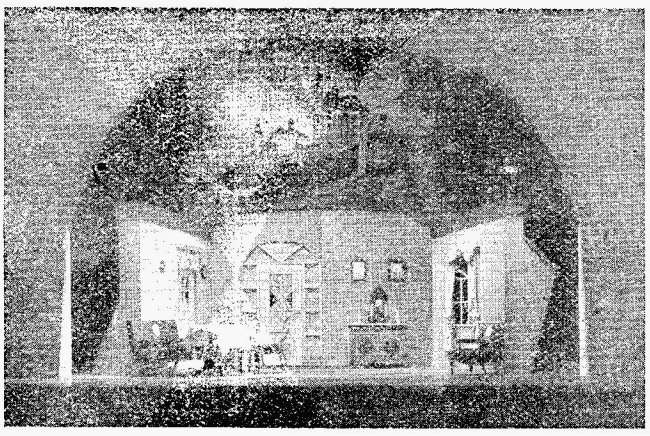

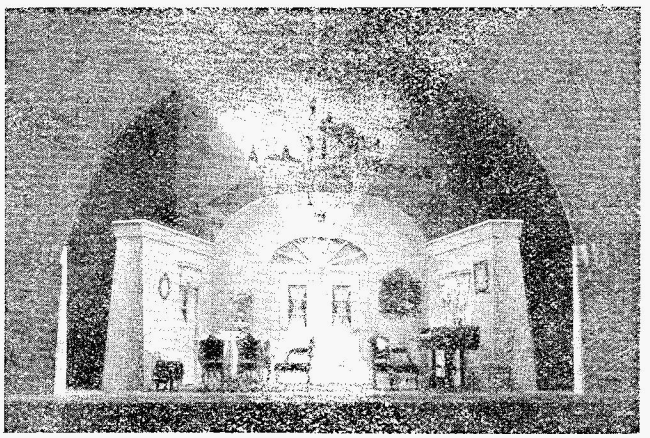

XVIII. Jiráskův Hronov. Studio ÚMDOČ - A. Jirásek - Filosofská historie. Režie: J. V. Gsöllhofer. Scéna: Ing. arch. J. Vopršal. Scéna 1. a 5. obrazu. Scéna 2. obrazu.

pecký, dramaturg Národního divadla v Praze a delegát České divadelní propagační komise, Ivan Turzo, ředitel Slovenského komorného divadla v Turč. Sv. Martine a delegát Slovenské divadelní propagační komise, rozhodla, aby podle statutu Divadelní žatvy 1948 byly uděleny následující ceny, odměny a čestná uznání. Vyhlásil je a odevzdal ministr Václav Kopecký na slavnostním shromáždění v divadle Umění lidu dne 28. října 1948. Nejvyšší pocty dostalo se rež. Jindřichu Honzlovi, jenž byl prohlášen laureátem Divadelní žatvy 1948. Další její výsledky jsou tyto:

Skupina stálých divadel:

I. cena *Realistickému divadlu v Praze* za provedení hry pokrokového amerického dramatika A. Millera »Všichni moji synové«, kterou příkladně přispělo k vyhranění nového realistického stylu dramaturgického a inscenačního.

II. cena *Divadlu D 49 v Praze* za provedení hry E. F. Buriana ze současného dělnického života »Krčma na břehu«, kterou námětově a reprodukčně příkladně splnilo požadavky »svého dramaturga — pracujícího lidu z měst a venkova«.

III. cena *Státnímu divadlu Zdeňka Nejedlého v Ostravě* za svědomité a svěží provedení hry »Slovanské nebe« Josefa Tomana.

Čestná uznání:

Městskému divadlu na Král. Vinohradech za provedení Gribojedovova »Hoře z rozumu«, kterým po prvé u nás této klasické hře ruského repertoáru dobylo ohlasu v nejširších řadách obecenstva, a *Divadlu pracujících Zlín* za provedení a zejména dobrou dramaturgickou úpravu hry mladého polského dramatika T. Holuje »Dům v Osvětimi«.

Mnohem víc než cokoli jiného z dramatických námětů lákaly mě veselohry, jichž jsem býval od dětství zvláštním ctitelem a jakých jsme mívali odevždy nedostatek. Nabádavým učitelem mi býval náš arcimistr Josef Kajetán Tyl, jenž vsunul r. 1845 do své rozpravy »Cestující společnosti herecké« důležitou větu: »*Divadlo může — jako každé jiné umění — srdce lidská povznášeti, rozehřívati, rozplakávati aneb rozesmávati, ale škvrnu mu nezpůsobí nikdy!*«

Snažíval jsem se ve všech svých hrách působit na lidský *cit* jako na nejlepší vodítko k mravní dokonalosti, a to především humorem.

Ovšem připouštím, že do leckteré mé komedie nebo veselohry proniklo také leccos z té trpkosti, kterou do mé literární činnosti přimíšovalo poznání, že bez protekce se český člověk nedostane ani k chudému soustu, ale pro takovéto vážné stránky veseloher jsem měl oporu v tak zv. veselohrách Molièrových, které jsem dobře znal již z dob svých studií na gymnasiu a na universitě a které mě přesvědčovaly o staré pravdě, že se veliký humor jedním okem směje a druhým pláče. Napsal jsem veselohru »Pan inspektor«, jíž jsem chtěl postavit na pranýř protekční systém rakouských úřadů, vyzkoušený na vlastní kůži; hru mi uvedli na scénu bolestavští ochotníci, a to s plným zdarem, že jsem se odvážil ji zadat dokonce i samému divadlu Národnímu. Tehdejší dramaturg Jaroslav Kvapil posoudil veselohru v dopise ze dne 12. března 1915 celkem příznivě (Přečetl jsem si již Vaši veselohru »Pan inspektor«, a po prvních dvou aktech se mi opravdu zdálo, že bude ji lze doporučiti rovnou k provozování, ale atd.), přál si však jinou úpravu třetího dějství, a tu jsem mimo své očekávání ztroskotal, neboť jsem se nedovedl již vpravit do stejného ovzduší, do téže nálady, jaká mi diktovala původní text. Pro veselohru se mi podařilo získat nakladatele v panu redaktoru Bedřichu Šalounovi, který si vymínil pouze změnu titulu na »Zástěrkovou protekci«. S pseudonymem Jan Burian hrána veselohra v Uranii za ředitelování páně Kovářova a měla pěkný úspěch, potom zapadla.

Jinou takovou molièrovsky zatrpklou veselohrou byla »Katastrofa za oponou« (původně »Hlub slávy«), jejíž osudy mohou poskytnout každému dobyvateli kulis přímo typický doklad mimořádných poměrů divadelních, zejména t. zv. »kletby konkursů«.

Stalo se totiž někdy za první války světové, že jsem si musil vyžádat slyšení u našeho uznaného dramatika dra Josefa Štolby, protože jsem potřeboval několik vysvětlení k životopisu básníka Josefa V. Sládka, někdejšího kolegy Štolbova. Mistr mě přijal velmi vlídně, a když zabočila řeč na divadlo, vyprávěl mi Štolba s netajenou bolestí, jak se jen jakousi setrvačností udržuje na pražských scénách, a když prý se jedním novým dramatem zúčastnil vypsané soutěže, aby se přesvědčil o tom, zdali v něm ještě opravdu »něco vězí«, nepřišla jeho práce ani do navrženého terna. Zvítězily prý nové směry, jejichž zástupce viděl Štolba ve Františku Zavřelovi.

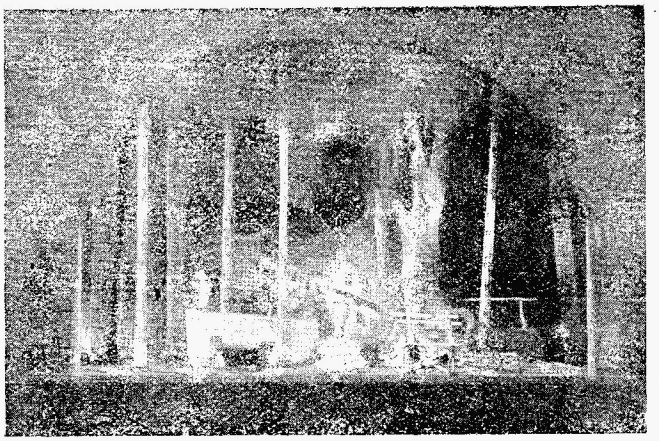

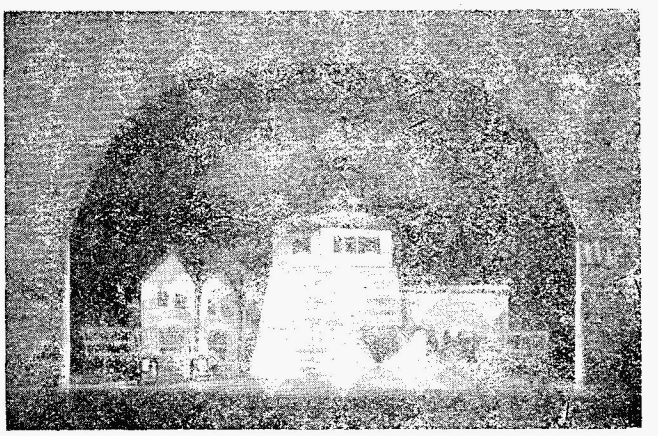

XVIII. Jiráskův Hronov. Studio ÚMDOČ - A. Jirásek – Filosofská historie. Režie: J. V. Gsöllhofer. Scéna: Ing. arch. J. Vopršal. Scéna 3. obrazu. Scéna 4. obrazu.

Skupina oblastních divadel:

I. cena *Komornému divadlu v Turč. Sv. Martine* za provedení Gorkého »Vassy Železnovové«, kterou se tato původně ochotnická scéna zařadila mezi naše ideologicky a umělecky nejvyspělejší.

II. cena *Městskému oblastnímu divadlu v Karlových Varech* za provedení Heijermansovy »Naděje«, při čemž třeba zvlášť ocenit dramaturgickou samostatnost.

III. cena souběžícímu souboru *Vesnického divadla* za pečlivé a mohoucí provedení Choromaňského politicky výchovné hry »Když mramor oživne«.

Čestná uznání:

Městskému oblastnímu divadlu v Mladé Boleslavi za Karla Nového »Českou bouři« s přihlédnutím k ideově i umělecky průkopnické práci divadla v domácím prostředí, a

Městskému oblastnímu divadlu v Liberci za provedení Shakespearova »Snu noci Svatojanské«, které přes operetně formalistické chyby přece dopomohlo k lidovému účinu básnickému textu.

Skupina divadel pro mládež:

I. cena *Divadlu mladých z Brna* za provedení Bublíkovy hry »Rozkaz« a za odvahu k realisticky současné thematice a problematice v dramaturgii pro mládež.

II. cena *Divadlu mladých pionýrů v Praze* za vzorně odpovědné provedení Vašákovy »Početní úlohy«, třeba jsou námitky proti zastarale alegorisující methodě hry.

III. cena *Divadlu pracujících Zlín* (souboru pro mládež), za provedení Dalíkovy hry »Dvě Mařičky« a pro kontakt s dětským obecenstvem, třeba text i inscenace znejasňovaly ideový účin ulpíváním na otřepané pohádkovosti.

Skupina ochotnických souborů mimo soutěž:

Čestné uznání *Divadelnému krúžku ROH pri Považskych strojárňach v Považskej Bystrici*, za jadrně komické a přece umělecky ukázněné provedení Gogolovy »Ženitby«, dramaturgicky a pracovně příkladné pro dělnické ochotnictví.

Skupina režisérů:

I. cena *a titul laureáta D. Ž. 48 Jindřichu Honzlovi*, řediteli činohry Národního divadla v Praze za dramaturgickou úpravu a inscenaci Tylova »Jana Husa«, příkladnou pro aktualisační vztah socialistického realisty ke klasickým dílům národního kulturního dědictví.

II. cena *Karlu Palouškovi*, režiséru Realistického divadla v Praze za inscenaci hry »Všichni moji synové«.

III. cena *Martinu Holému*, režiséru Komorného divadla v Turč. Sv. Martine za inscenaci »Vassy Železnovové«.

Čestné uznání:

Antonínu Dvořákovi, řediteli Městského oblastního divadla v Mladé Boleslavi za inscenaci Nového »České bouře«.

Skupina výtvarníků:

I. cena *Janu Sládkovi* za výpravu představení »Všichni moji synové« a za rozhodující výtvarnou účast tohoto umělce na růstu Realistického divadla.

II. cena *Miroslavu Kouřilovi* za ukázněně střídmou a přece výtvarně novou a výraznou výpravu k Tomanovu »Slovanskému nebi«.

III. cena *Františku Tröesterovi* za výpravu ke Gribojedovovu »Hoří z rozumu« vynalézavou, účelnou a dramaticky účinnou.

Skupina herců:

I. cena *Karlu Májovi* z Realistického divadla za vytvoření postavy Joe Kellera ve hře »Všichni moji synové«, za příkladnou pracovní morálku a sebekázeň a růst od role k roli.

Ochotnický spolek ve Světci. Scéna ze hry J. M. Tomanovi - Vinice.

Ochotnický spolek ve Světci. Josef a Miroslava Tomanovi »Vinice«. Režie a scéna: František Friedl. Osoby: Emil - Vladimír Šaroch, Marie - Anna Břešťálová.

II. cena *Františku Vnoučkovi* z Divadla D 49 za postavu Jana v »Krčmě na břehu«, kterou vytvořil až klasickou, věrojatnou a důstojnou podobu dnešního českého dělníka.

III. cena *Josefu Kaňkovskému* za vytvoření úlohy Ferleže v mosteckém představení »Noci v Hlubokém«, v níž ideovým pochopením postavy nikoliv ústřední a hereckou zdatností rozhodujícím způsobem zvýraznil smysl hry.

Čestná uznání:

Františku Dibarborovi z Nové scény bratislavského Národního divadla za svěží, srdečně a ukázněně virtuosní výkon v Katajevově »Kvadratuře kruhu«,

Jaroslavu Moučkovi z Městského divadla v Olomouci za výkon v »Hlubokých kořenech«, tím úctyhodnější, že tu roli starého senátora vytvořil mladý dělník, bez divadelně-školní průpravy,

Jiřímu Vršťálovi z Městského oblastního divadla v Liberci za nekonvenčně drsného a živelného Puka ve »Snu noci Svatojanské«, podaného s nevšední zdatností mluvní i pohybovou.

Skupinu hereček:

I. cena *Evě Vrchlické* z Národního divadla v Praze za postavu Husovy matky v Tylově »Janu Husovi«.

II. cena *Vieře Kusé* z Komorného divadla v Turč. Sv. Martine za titulní postavu ve »Vasse Železnovové«.

III. cena *Zuzaně Kočové* z D 49 za zpodobení švarnosti a vnitřní i vnější noblesy ženy z lidu v Burianově »Krčmě na břehu«.

Čestná uznání:

Jaroslavě Adamové z Městského divadla na Král. Vinohradech za Lízu v »Hoři z rozumu«,

Terezii Hurbanové z Komorného divadla v Turč. Sv. Martine za postavu Raisy v Gorkého hře »Vassa Železnovová«,

Věře Kubánkové z Horáckého divadla za roli Birdie v Hellmanové »Liščičkách«,

Jarmile Kurandové ze Státního divadla v Brně za roli Pencie v Lorcově »Domu doni Bernardy«, jejíž projev měl a mohl jinak pochybenou inscenaci přivést k správnějšímu pochopení smyslu a stylu Lorcovy hry.

Porota také navrhla *Umění lidu*, aby udělilo tyto *ceny* a *čestná uznání:*

Za nejlepší původní hry, provedené v sezóně 1947—48 těmto autorům:

I. cenu *E. F. Burianovi* za hry »Krčma na břehu« a »Není pozdě na štěstí?«,

II. cenu *Karlu Novému* za husitskou hru »Česká bouře«,

III. cenu *Leopoldu Laholovi* za hru »Štyri strany sveta« v Praze hranou pod názvem »Naši šli tudy«.

Za dramaturgickou iniciativu pak čestná uznání těmto divadlům:

Národnímu divadlu v Praze za uvedení historické hry k stému výročí svatodušních bouří »České jaro«, kterou její autor Miloš Kratochvíl významně přispěl k pravdivějšímu výkladu postav a dějů roku osmačtyřicátého.

Komornímu divadlu v Praze za uvedení hry Jaroslava Janovského »Hledač světla«, kterou usiluje o neromantické zpodobení geniálního umělce a která ukazuje jeho zápas o nový malířský tvar jako ústrojnou obdobu jeho zápasu o nový tvar společnosti.

Městskému oblastnímu divadlu v Teplicích za popud k napsání hry V. Cacha »D. S. 70 nevyjíždí«.

Zručské divadlo pracujících.

Steinbeck - O myších a lidech.
Osoby: Grooks - Karel Novák.
Lennie - Zdeněk Blažek.

MILAN OBST:

Socialistický realismus a ochotnické divadlo

Již od jara roku 1947 vede se v našem tisku diskuse o socialistickém realismu. Je jisté, že tato diskuse nebyla naší umělecké kritice nějak uměle infikována. Jde o bytostný problém celého československého umění, jde o důkladnou revisi estetických hodnot jednotlivých uměleckých druhů a jednotlivých uměleckých směrů, jde o nový poměr umění ke společnosti a skutečnosti, krátce jde o dobu, kdy se umění očividně vyvíjí, a to se dějepod tlakem změn vycházejících z celé struktury společenské.

Náš článek má poslání obecně informativní. Nejde nám proto o podrobné a vyčerpávající vyřešení problému daného nadpisem článku, ale o to, abychom širokou obec ochotnického herectva poučili, jak se na věc dívat s našeho — ochotnického stanoviska.

Je známo, že vztah realismu jako uměleckého směru k ochotnickému divadlu je velice úzký. Ba můžeme říci, že v době, kdy »vysoké« umění probíhalo širokou škálou formalistických směrů, udržoval se na ochotnickém divadle realismus — nebojme se to říci — ilusivní realismus. Trval jako spodní proud pod formalismem směrů oficiálního umění i různých »avantgard«, ukazuje tak velmi zřetelně, jaký byl vnímací kánon těch širokých mas, které v době kapitalismu byly odkázány pro necitelný centralismus jen na své divadlo ochotnické a kterým přístupná díla tohoto oficiálního umění byla nepochopitelná.

A jaká je situace dnes? Zatím co oficiální divadla — především kdysi avantgardní scény — jen s velkou námahou přejímají realistický projev, ochotnické divadlo hraje většinou dále tou realisticko-ilusivní metodou, která jako by byla neměnným projevem těchto scén po dlouhou dobu.

Ale jde o socialistický realismus a nikoliv o realismus ilusivní. Jde o nový umělecký směr. O uměleckém směru mluvíme tehdy, když umělecká díla několika umělců (obyčejně žijících v blízké následnosti časové) mají nápadně stejné vlastnosti. Výčet těchto vlastností umělecký směr definuje. Historie umění pak zjišťuje, zda se takový směr omezil jen na jeden umělecký druh, či zda objímá širší pole, jak se projevuje v jednotlivých uměních, vyšetřuje společenské faktory, které podmiňují vznik tohoto směru atd.

Takový umělecký směr nutno ovšem zařadit do celkového vývoje celé umělecké struktury. Neboť nově vznikající věci se nám jeví jako takové jen po srovnání s tím, co předcházelo. A víme-li dnes, že struktura umění se vyvíjí jak sama v sobě, tak i následkem změn, které se odehrávají mimo její oblast, pak je jasné, jaké budou hlavní problémy i naší úvahy o vztahu uměleckého směru k jednomu druhu uměleckému — ochotnickému divadlu.

Není též bez důležitosti spolu se strukturalismem ukázat na znakovost uměleckého díla. Jako znak jeví se nám umělecké dílo jak ve vztahu ke společnosti, tak ve vztahu ke skutečnosti. Umělecké dílo je tedy určeno nejen tím, kdo je vytváří a komu je určeno. Nejen tedy psychickými procesy v lidském vědomí, ale také reálnou skutečností, k níž poukazuje, a to prostřednictvím námětu k určité skutečnosti (vnějšího či vnitřního světa) a prostřednictvím noetické base, uměleckým dílem dané, ke skutečnosti vůbec. A právě tato reálná skutečnost je často přetvářena na podkladě určité theorie, ba určitého světového názoru, který tedy i touto cestou na umění působí.

Máme-li nyní jasně a stručně charakterisovat socialistický realismus jako umělecký směr, nedáme se tou cestou, která by se na první pohled zdála nejzřetelnější. Nebudeme totiž nejprve vysvětlovat, co je to realismus a nebudeme tento pr. jev zužovat na realismus socialistický, ale položíme si otázku jinou, zdánlivě odlehlejší. Může určitý filosofický systém, který se uplatňuje v nějaké společnosti a který určuje myšlení jak umělců tak i obecenstva, předurčit umělecký směr? A do jaké míry ho může předurčit? Na tuto otázku odpovídá Jan Mukařovský v Slovu a slovesnosti (X/2). Říká, že t. zv. světovým názorem můžeme rozumět celkem tři věci. Za prvé noetickou basi. »Bývá takto označován způsob, jakým se člověk té nebo oné doby (v určitém národě, jako příslušník jisté společenské vrstvy) spontánně staví ke skutečnosti nejen tehdy, chce-li umělecky zobrazovat, ale vždy, když vůči ní jedná nebo o ní přemýšlí.« Světovým názorem může být i určitá ideologie — »jistý (více nebo méně souvislý) systém myšlenkových obsahů« a konečně může jím být i celý filosofický systém. Upozorňuje při tom, že není ostré hranice mezi jednotlivými oblastmi světového názoru.

Vztah mezi světovým názorem a uměním je tedy složitější než by se zdálo na první pohled a s tím nutno počítat.

Nám jde ovšem o úkol konkretní. Socialistický realismus je umělecký směr, který je projevem umělců, jichž světovým názorem — tentokráte filosofickým systémem — je dialektický materialismus. Vzniká tak otázka, jak předurčuje umělecké tvoření právě dialektický materialismus.

Na tomto místě musíme se vrátit ještě k pojmu uměleckého směru. Není naším úmyslem, abychom prohlásili, že umělecký směr vytváří určitý okruh děl, charakterisovaných společnou noetickou basí, ačkoliv je to případ nejčastější. V nové době však vidíme, že umělecký směr je dán často jen určitou ideologií či filosofickým názorem. Nositelem ideologie či filosofického názoru může být ovšem jen umělecké dílo thematické, a to zase jen někdy. Většinou jde o díla básnická (epika, lyrika, drama). Jako příklad takového filosofického uměleckého směru může být existencionalismus.

Bylo by nyní na místě, abychom definovali dialektický materialismus jako filosofický systém. — Dialektický materialismus je učení, které podává vědecký obraz světa jako celku, studuje všeobecné zákony vývoje přírody, nejen společnosti a myšlení, nýbrž je zároveň revoluční theorií přebudování světa, návodem k revoluční činnosti. Proto má tato filosofie takový obrovský význam nejen pro politické bojovníky za sociální spravedlnost, nýbrž i pro učence, bojující za poznání světa, za podmanění živlů přírody ve prospěch lidstva, pro umělce, snažící se pochopit svět v nových obrazech. — Je tedy dialektický materialismus takový filosofický systém, který z theoretického probádání skutečnosti činí závěry pro naši životní praxi, pro zásahy člověka do skutečnosti. Co je cílem těchto zásahů? Přebudování světa tak, aby se uplatnil vyšší, spravedlivý socialistický řád.

Jestliže je tedy známo, že určité umělecké dílo je schopné »nést« určitou ideologii či filosofii, jestliže víme, že umělecké dílo je schopné působit na jednání člověka vůči ostatní společnosti a vůči skutečnosti vůbec, pak vzniká už jen otázka, zda to má či musí být umění, které takto »tendenčně« určitou ideologii propaguje. To, že umělecké dílo na lidskou praxi má často silný vliv, je známo. Nemusíme ukazovat na ono divadelní představení, které bylo výzvou k revolučním bouřím či ten román, který vyvolal epidemii sebevražd, ale stačí si všimnout dnes, jak umělecká díla (film) působí na př. na módu, společenské chování a j. Theoreticky se tento vliv vysvětluje právě znakovostí uměleckého díla. Poukaz ke skutečnosti může být takový, že dílo na nás jako skutečnost působí, že ve svém myšlení odvozuje od něho takové důsledky, jako by šlo o skutečnost. Nemáme ovšem na mysli takové působení uměleckého díla, kdy divák jedná, jako by šlo *jen* o skutečnost. Normálně si uvědomujeme při vnímání uměleckého díla, že jde o fixi, ale přesto problémy tam řešené mohou být tak »reálné«, tak aktuální, že se jimi zabýváme i dále.

Umění je tedy s to ovlivnit náš poměr k vnějšímu světu, naši praxi. Vzniká, jak již řečeno, otázka, zda to má či musí činit. Abychom na ni mohli odpovědět, všimněme si otázky t. zv. kulturní struktury a funkce umění.

Funkci definuje současná estetika asi tak, že je to využití dané věci k určitému účelu. Je-li tento účel mimo věc samu, jde o funkci neestetickou (na př. sdělovací, hospodářská, náboženská, sociální atd.), je-li účel ve věci samé, obracíme-li pozornost na věc samu, jde o funkci estetickou. Umělecké dílo nepůsobí nikdy ve směru jediné funkce. Vždy se jich uplatňuje několik a tyto funkce tvoří pak určitou hierarchii. Jedna z nich je vždy nejdůležitější. Která to je a kterou funkci vůbec

ZVUKOVÉ EFEKTY na deskách
přesně podle Vašeho přání.
Podrobné informace Vám rádi nezávazně podáme. Napište nám na adresu
AR studio
PRAHA II, Lucerna

Spolek div. ochot. J. V. Sládek ve Zbirohu sehrál Gončarovu hru »Strž«. Postavy ze hry: Boris Pavlovič Rajskij - A. Knapp, Věra - J. Jedličková, Mark Volochov - R. Pražský.

má umělecké dílo, to určuje nejen umělecké dílo samo, ale i vnímatel. (Srov. J. Mukařovský: Kapitoly z české poetiky I, 2. vyd., str. 38.)

A podobně jako je hierarchisována struktura funkcí určitého uměleckého díla, tak se řadí i jednotlivé obory lidské činnosti, ať fysické či duševní, které souhrnně zveme kulturou. Jednou převládá technika, jindy umění a pod. Jestliže pak jeden obor kultury začne nad ostatní vynikat, pozorujeme, že ostatní se snaží podepřít jej v mezích svých možností. V době barokní, v době protireformace, kdy v kulturní hierarchii dominovalo náboženství, podporuje u nás umění patrně snahy náboženské. V době obrozenecké podporuje umění snahy o národní uvědomění. Děje se to vždy pomocí určité mimoestetické funkce.

Konečně se tedy ptáme, která složka lidského myšlení a konání dnes ovládá především mysl lidí u nás. Je to boj o socialismus. Tato snaha je pak důležitější v současné době než problémy ryze umělecké. A je jen otázkou logické správnosti ideologie — v našem případě dialektického materialismu —, aby toto umělec uznal nebo neuznal.

Neboť jestliže dnes lidská společnost u nás usiluje o socialismus, pak otázka mimoestetických funkcí se v uměleckém díle jeví této společnosti tak, že především si všímá funkce sociální, a ať umělec chce či nechce, bude dnešní společností s hlediska především této funkce kritisován a hodnocen.

Hlavním konsumentem umění se v socialistickém státě mají stát široké vrstvy pracujícího lidu v čele s dělnickou třídou.

Jestliže tedy tato třída jako přední nositel socialisačního úsilí má přijímat nové umění, musí se umělec, chce-li, aby jeho dílo působilo aspoň přibližně tak, jak si přeje, poznat nejen způsob, jak tato společnost přetvoří strukturu mimoestetických funkcí jeho uměleckého díla, ale i vnímací schopnost této společenské třídy.

Co je to vnímací schopnost? Je to schopnost z urč. uměleckého díla odvodit právě onu noetickou basi, na které umělec stojí, a obohatit o ni svůj pohled na skutečnost. Je jasné, že tato vnímací schopnost je faktor, který se s celou lidskou psychou vyvíjí, je jí ovlivňován a sám ji ovlivňuje. Bylo zjištěno (a příklad ochotnického divadla to potvrzuje), že je to právě realismus, který vyhovuje současné vnímací schopnosti nejširších vrstev.

Co rozumíme tímto pojmem realismu? V našem případě rozumíme tím celkovou tendenci umění směrem k realistickému pólu. Celý vývoj umění je charakterisován oscilací mezi pólem abstrakce

a pólem realistickým. A jestliže si představíme schema obou pólů v prostoru, pak podobně jako magnetické silokřivky míří k pólům od různých stran, tak i v tomto souhrnném pojmu socialistického realismu zahrnujeme mnoho poetických basí, které ocitajíce se v blízkosti realistického pólu, míří k abstrakci různými směry. Není možno tvrdit, že by vývoj spěl k nějaké uniformitě. Brání tomu různé vnímací schopnosti lidí, ale především požadavek, aby nové umění (nebo dokonce umělecké dílo) poskytovalo vždy novou poetickou basi, který je vývojem souč. umění jasně potvrzen.

Vraťme se ještě jednou k socialistické funkci současného umění. Jak se projevuje tato funkce v uměleckém díle a jak se může projevit? Vzniká především požadavek, aby se v díle neuplatňovala silně funkce jiná (erotická, náboženská a pod.), vylučující funkci socialistickou. Požadují se dále themata, která jsou schopna tuto funkci nést. V malířství se malíř nemá omezit na př. na malování zátiší, ale má zobrazit i lidskou práci. Konečně vzniká požadavek jakýchsi pomocných funkcí, funkce socialistické. To jsou takové funkce, které nepřímo funkci socialistickou podporují (funkce zábavná, výchovná, propagační a j.).

Socialistický námět může hlavně v údobí budování socialismu ukázat i život, jak bude vypadat, až socialismus úplně zvítězí. Jde tu o často zdůrazňovaný romantický charakter social. umění na rozdíl od romantismu starého, který ukazoval ideály neuskutečňované a často neuskutečnitelné.

Socialistická thematika má si všímat nového uspořádání společnosti, nového vztahu mezi lidmi, má si všímat současnosti, využít nových poznatků o společnosti, hlavně jak je poskytuje historický materialismus. Jde o správné pochopení významu masy, třídy, kolektivu a jedince.

Tímto učením má být ujasněn i umělcův pohled na dějiny. Umění dosud málo si všímalo důležitosti vlivu výroby materiálních statků na organisaci a vývoj celé společnosti atd. Socialistická funkce se tedy spatřuje nejen v přímé propagaci socialismu, ale i v určité volbě themat.

Jaký je tedy konečně vztah ochotnického divadla k socialistickému realismu? Je jasné, že ochotnické divadlo musí svými prostředky boj o socialismus podpořit. Musí tak učinit proto, že je uměleckým druhem, který snad nejvíce je spjat s širokými masami lidu. Herci, režiséři, výtvarníci a technický personál ochotnického divadla nejsou umělci, kteří by se stranili společenského dění. Naopak, jsou to dělníci, rolníci, inteligence, lidé kteří žijí uprostřed výrobních procesů a při tvorbě umění právě oni jsou nositeli těch myšlenek a směrů, jimž široký lid rozumí.

Na ochotnické jeviště musí být uvedeni naši socialističtí realisté (Eliáš, Burian, Klíma, Kroh) a jejich dramata spolu se socialistickými klasiky čes. divadla musí se stát základem nového umění ochotnického divadla.

Být socialistickým realistou neznamená ovšem osvojit si jen vnější »styl« socialistického umění. Znamená to především široké školení ideologické, četbu a studium marxistické literatury. Bylo by dobře, kdyby ochotnické školení bylo rozšířeno o tyto dnes tak aktuální disciplíny.

Ochotnické divadlo stojí před novou možností. Může dokázat, že je hodno uznání, které mu vyslovil divadelní zákon. Má možnost vybřednout z vývojové stagnace, která inspirovala četné kritiky k úvahám o smyslu jeho existence. Může podobně jako tehdy, kdy pomáhalo budovat národ, pomoci dnes zvítězit socialismu.

JIŘÍ JESENIUS: Padesát let »Moskevského Uměleckého divadla«

V těchto dnech vzpomínáme významného výročí slavného »Moskevského Uměleckého divadla«. Bylo založeno roku 1898 režisérem a hercem Konstantinem S. Stanislavským (vl. jm. K. S. Alexějev) a dramatickým spisovatelem Vladimírem Němirovičem-Dančenkem, kteří kolem sebe seskupili družinu mladých talentovaných umělců.

Toto mladé divadlo krátce po svém vzniku se proslavilo nejen ve své zemi, ale v mnoha jiných státech evropských, kam uspořádali zájezdy. Všude oslnili svým nenapodobitelným uměním hereckým, režisérským i scénickým a stali se tak zakladateli onoho proslulého realistického slohu v nejušlechtilejším slova smyslu.

Jejich veliké umění zanechalo patrný vliv i v divadelnictví našem. Bylo to v roce 1906, kdy jsme po prvé uvítali tento již slavný soubor v Národním divadle. Hosty předcházela skvělá pověst, která vzbudila pochopitelnou zvědavost. Při jejich zájezdu seznámili jsme se s historickou tragedií Alexěje Konstantinoviče Tolstého »Car Feodor Joannovič«, v níž jsme shlédli znamenitý výkon I. M. Moskvina v úloze titulní, ušlechtilou Savickaju v carevně Irině, Višněvského, (Godunov), Lužského (Šujskij) a slovansky měkkého Artěma v měšťanu Kurjukovi a mnoho jiných pozoruhodných hereckých výkonů. Úspěch představení byl vskutku ohromný. Druhou hrou pořadu byl obraz ze života na vsi od Antonína Pavloviče Čechova »Strýček Váňa« s podmanivým výkonem O. L. Knipper-Čechovové jako Jeleny. V úloze lékaře Astrova spatřili jsme samého Stanislavského a v úloze Soni jeho něžnou choť Lilinu. Vedle známého již Lužského (Serebrjakov), Višněvského (Ivan Petrovič) a Artěma (Telěgin) poznali jsme další význačné umělce: Rajevskou ve Vasiljevně a Samarovou jako starou Marinu. A jako třetí hru spatřili jsme slavnou hru Maxima Gorkého »Na dně« v klasic-

kém obsazení: Muratova (Vasilisa), Germanova (Nataša), Savickaja (Anna), Knipper-Čechovová (Nasťa), Samarova (Kvašna), Burdžalov (Kostylev), Gribunin (Medvěděv), Leonidov (Vaska), Lavrentěv (Klešč), Ložskij (Bubnov), Stanislavskij (Sátin), Artěm (herec), Kačalov (baron), Moskvin (Luka), Adašev (Aleška), Rumjancev (Křivonoska) a Višněvskij (Tatar). A vítězství bylo dokonalé, úspěch rozhodný. Představení způsobila otřesným dojmem, jako dosud žádná jiná. Moskevští se stali rázem miláčky Prahy. Oslnili svou mimikou, soulrou v dialogu, dokonalým vytvořením daných postav. Na scéně nebylo nic nepředvídaného, nic náhodného, vše bylo předem v nesčetných zkouškách připraveno a nastudováno. Sebemenší detail byl podrobně vykreslen. Na všem byla patrna úcta, pozornost a pečlivost k vykonávané jevištní práci. Nebylo malých rolí — byly jen veliké herecké výkony. Všichni byli stejně vyrovnáni. Realismus moskevských zvítězil a po jich odchodu ovládl naše divadla.

Po patnácti letech setkáváme se s nimi znovu v divadle vinohradském. Po zájezdu do Charkova, rozjeli se do Tiflisu a rozhodli se pro turné po Evropě. Po vystoupeních v Sofii, Bělehradě, Záhřebě a ve Vídni zavítali znovu do Prahy v květnu 1921, aby zde uspořádali měsíční stagionu. Během těch patnácti let došel soubor značné změny. Mnoho známých herců scházelo, mezi nimi i milý Artěm, který v té době zemřel. Scházel však i Stanislavskij a Němirovič-Dančenko, kteří zůstali v Moskvě. Soubor vedl Ivan Berseněv. Obecenstvo radostně uvítalo milé slovanské hosty a hnulo denně hlediště při jejich představeních. Při tomto zájezdu shlédli jsme vedle tří her již výše uvedených také »Višňový sad«, »Tři sestry«, »I největší chytrák se spálí«, »Ve spárech života«, »Podzimní housle«, »U bran království« a dramatisaci slavného románu F. M. Dostojevského »Bratří Karamazovi«.

Opět mělo pražské obecenstvo možnost obdivovati se vyspělému umění milých hostí, mezi nimiž jsme spatřili nové tváře a nová jména. Byl to další triumf ruského divadelního umění, který byl pozorně sledován celou divadelní veřejností i našimi výkonnými umělci.

Od té doby uplynulo 27 let. Soubor opustil jeho zakladatel K. S. Stanislavskij, který zemřel 7. srpna 1938, a letošního roku 18. srpna zemřel i čelný člen Michail Tarchanov. »Moskevské Umělecké divadlo« však plní dále svoje kulturní poslání ve své vlasti a tyto dny tedy slaví padesát let své umělecké činnosti. Vzpomínáme jejich úspěšných zájezdů a jejího vlivného podílu na rozkvětu našeho divadelnictví a přejeme jim do dalších let hojnost nových uměleckých úspěchů.

V dnešní době jsou Moskevští nejdokonalejším ztělesněním socialistického realismu na scéně. Sovětská vláda ocenila vysoko tvorbu MCHATu a udělila mu jméno velkého spisovatele a dramatika Maxima Gorkého. Divadlo je vyznamenáno řády Lenina a Rudého praporu práce, mnohá představení stalinskými cenami. Láska sovětského lidu, pozornost VKSb i vlády zavazují soubor Moskevského Uměleckého divadla Maxima Gorkého k tomu, aby veškerá jeho tvorba se nesla ve jménu lidu a pro lid.

Nechť jsou nám a všem pokrokovým divadelníkům světa vzorem svou snahou o realismus, lidovost, pravdivost a politickou náplň svého prostého, a přece hlubokého scénického umění.

Odvaha a láska

Jsou dva základní předpoklady platící nesmlouvavě pro každého herce, pro ochotníka však dvojnásobně: *odvaha a láska.*

Odvaha vstoupit na jeviště a žít v ději hry, žít za osobu jinou, tvořit určitý charakter. Bojovat s vnějškem o překonání trémy, zápasit odvážně o ucelený, vnitřně spojený projev, jehož úkolem jest oživit těch několik čtverečných metrů prostoru vyhrazeného snům, ilusím a práci. I k této poslední tvůrkyni divadelního umění je třeba odvahy, odříkání a síly: rvát se s překážkami a chladit návaly pýchy, jež po úspěchu stoupají k srdci.

A láska? Bez ní bychom neměli divadlo, leda groteskovitou slátaninu vtipů a komediantství, nespojenou ústřední myšlenkou a horkým citem. »V čem ji hledat?« — ptáte se snad, a tu bych vám za všechny nadšené, milující a odvážné spolupracovníky divadelnictví chtěl odpovědět:

»Nelze ji matematicky vypočítat, vědecky objevit, je nutno ji vytušit, procítit, promilovat. Bez vřelého divákova pochopení k divadlu ji nenaleznete, kdybyste kraj světa za ni šli. Jest rozprostřena mezi zrakem herce i účastníka představení v nehmatatelném fluidu nadšení, prozrazovaného leskem očí, nevyslovitelně vzrušeným tlukotem srdce a úplnou účastí všech smyslů na hereckém projevu.

Láska se nedá nahradit silácký vykřikováním planých hesel a úmyslně líčeným nadšením. Pro divadlo musí být i divák umělcem, tvůrcem. Divadlo není jen práce, divadlo jest dílem v pravém slova smyslu. Dílo, stavěné z odvahy a tmelené hluboce pravdivou láskou.«

Za těchto předpokladů by cesta ochotníků šla neodvratně jinam, než jde dnes. Nebylo by to jen a jen kopírování divadel profesionálních nebo filmu, ale tvůrčí, experimentální a vítězný pochod nadšení, vedeného vyšším posláním tvorby.

Divadlo ochotnické nemá chtít kvantitativně bohatý repertoir, ale dokonale zvládnutou hru trvalé kulturní a estetické hodnoty. Raději jedno bezvadné představení než množství odbytých, nepro-

žitých her nezodpovědných dramatických písálků, kteří rozřeďují silné víno díla vodou mechanické, zevšeobecňující práce.

Ale pravé umění není povrchně líbivé, poněvadž jest pravé a pravdivé. Mimo několik klasických, banálním provedením odřených her, které se hrají jen proto, aby se neřeklo, všichni ochotníci se chápou hraček, neboť nemají odvahy a lásky k uchopení her.

Myslím, že napovědu vymyslilo divadlo profesionální. Aby ochotníci v ničem nezůstali pozadu, převzali ho do své scény, nemyslíce při tom na následky. Herec z povolání, který jest virtuosem své věci, dovede hrát tak, že mu napovídání nevadí k bezvadnému provedení hry, kdežto ochotníka nedokonalá znalost textu přivádí do směšných i trapných situací. Jednak rušivý hlas napovědy a za druhé napjaté hercovo čekání na spasného anděla rozptyluje představitele role i diváka. Mám-li slyšet stejné věty dvakráte, totiž jednou z budky a po druhé odbyté — neboť nakvap reprodukované — z úst hercových, netěší nás již hra, poněvadž vím e, že vlastně nehraje, ale pouze hloupě papouškuje slova napovědova. Nedá tolik práce naučiti se hru zpaměti, a přece tím tolik úroveň získá.

Ochotníkům se spíše odpustí nedokonalá scéna, než nezřetelné mumlání, které není divadelní mluvou. Bylo by více než žádoucí, aby ochotnická sdružení dbala bezvadné řeči, poněvadž k pořádnému nastudování mají obyčejně dost času.

Dnes se tolik mluví o odpovědnosti kultury ve veřejném životě, o povinnosti umění sloužiti národu bez výhrad a celou silou, a proto si musí všichni ti, kdož jí jakýmkoliv způsobem rozšiřují, uvědomiti její konkretní a nekompromisní poslání.

Je jisté, že se kulturní úroveň národa zvyšuje a nejpotěšitelnějším zjevem jest i větší a opravdovější poměr obecenstva k umělecké tvorbě všech odvětví moderního umění, tedy i lidového divadelnictví. *Fg.*

Učitel v lidovém divadelnictví

Krise dnešního divadelnictví je z velké části zaviněna nezájmem naší mládeže o divadlo. Zní to velmi groteskně, vzpomeneme-li dob, kdy studentská mládež stála vlastně u kolébky českého ochotnického divadla, kdy nadšeně pomáhala vytvořit základy divadelnictví vůbec.

Dnešní mládež nepřilnula k divadlu, nemiluje je tak oddaně, jako dřívější generace, které obléhaly pokladny kolik hodin před představením, aby poslední peníze smožily za místo na poslední galerii. Proč?

Vyrostla v době, která nedovolila, aby láska k divadelní tradici stala se nepostradatelnou součástí jejího duševního života.

Přirozenou touhu každého člověka po spontánním tvořivém projevu, který je vlastně podstatou lidové divadelní tvorby, nutno živit už od malička. V nejútlejším věku je nám pomocníkem schopnost napodobovací, zprvu instinktivní, později rozumová, v prepubertě pak silně vyvinutý pud přizpůsobovací, který je vhodným podkladem školské dramatisaci i hře na dětské scéně. V dospívání, kdy dochází u člověka k hledání a

---

FRANTIŠEK SMAŽÍK:

Dvakrát kůň a jednou propadlo

(Pravdivé historky.)

(Dokončení).

Klekl jsem před Přemysla a odříkával slova vzkazu Libušina, nevšímaje si, že milá paní doktorka v zápalu role kočího stojí za koněm na jevišti, nenalíčená, ve svých civilních šatech (o pouhých několik století mladších!) s latí v ruce, připravená v pravou chvíli zakročiti v náš prospěch.

Ne, že všechny zvířecí historky mívají podobný konec, ale v zájmu čisté pravdy musím přiznat, že druhé jednání skončilo předčasně stažením milosrdné, všecko zakrývající opony, když koníček náhle zvedl bělostný ocas a nadělil — k veliké radosti dětského publika a k nesmiřitelné zlosti technického personálu — hromádku pozdravů z našich luhů a hájů.

Tak neslavně skončil můj první pokus uvést živého koně mezi herce na jeviště. Nedivil jsem se, že se dlouhý čas na tuto příhodu nezapomnělo a že se mne v každé pohádce nejméně jednou Honza ptával: »Copak dělá, Kašpárku, tvůj šemík? Už jsi ho naučil moresům?«

*

Člověk je tvor tvrdošíjný a jedním nezdarem se obyčejně nedá zastrašit. A tak jsem podlehl ještě jednou zvířecímu kouzlu.

Hráli jsme pohádku »Kašpárek mezi Indiány«, určenou k provedení na loutkovém divadle. Tam koník Havlášek není žádným problémem: Na Letné u vodárny rozbil stan hipodrom, v němž byli angažováni poníci a na nich zkoušely děti své první jezdecké vlohy. 30 korun stačilo, aby majitel velmi ochotně poslal poníka s vytáhlým mládkem do slupského divadla.

Tím byl problém hravě vyřešen. Roztomilý kropenatý poník neměl žádné z ošklivých vlastností svého obrovitého předchůdce. Nebál se ani čerta. Dokonce smělo se ve hře střílet z revolverů přímo u jeho hlavy, aniž by očima mrkl a ušima střihl. Byl totiž chuďáček hluchý a proto končil svoji cikusovou kariéru v pouhém hipodromu, kde sluch by byl přítěží. Moje žena ušila mi na něj strakatou pokrývku, aby děti lépe pochopily, že je poník Havlášek opravdu mým vlastnictvím a součástí mého kašpárkovského já.

Scéna představovala prales, do něhož jsem vjel na poníku, tahaje své dlouhé nohy, neúměrné k jeho nízkému vzrůstu, po zemi. To ovšem ani mně, ani udiveným dětem nevadilo.

Uprostřed jeviště jsem zastavil, poněvadž zlí Indiáni začali po mně střílet. Vyňal jsem ze své kouzelné mošny revolver a střelbu jsem opětoval. Malé děti a něžné holčičky začaly plakat, páni kluci, kterým byla hra určena, byli spokojeni a nejraději by byli vtrhli na jeviště a podnikli sami s Indiány rvačku. Bez jejich pomoci jsem zvítězil přesně podle role hrdiny. Poník si spokojeně odfrkl a já, opřen loktem o jeho hřbet, pokračoval jsem nerušeně ve veselém monologu. »Dej mu pusu!« křičely děti a já ho lákal ve strachu o svůj nos. »Zatahej ho za ocas!« a já tahal.

Kůň se na mě jen vyčítavě díval, ale držel, jako by věděl o chvále, kterou jeho majitel pronesl slovy: »S tím si můžete dělat, co chcete, nic vám neudělá!«

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIVADELNÍHO OCHOTNICTVA ČESKÉHO

ROČNÍK XXVIII. (1948)

S redakčním kruhem

(Dr Míra Čermáková, Dr Václav Franěk, Jiří V. Gsöllhofer, Josef Hudeček, Dr Klema Rektorisová)

řídil a za redakci

odpovídal

Jakub Rydvan

VYD. A NAKL. ÚSTŘ. MATICE DIV. OCHOTN. ČESKÉHO, PRAHA II, SPÁLENÁ 11
TISKEM ČESKOSLOVENSKÉHO KOMPASU, PRAHA XVI-SMÍCHOV, PLZEŇSKÁ 66
V KOMISI DIV. KNIHKUP. A NAKL. OT. RŮŽIČKY, PRAHA II, KARLOVO NÁM. 30

Z OBSAHU

(Čísla v závorkách značí stránky obrázku.)

Úvodníky, verše a jiná beletrie.

Fg.: Odvaha a láska 109. - **Hanzálková J.:** Střevíčky princezny Pampelišky 76, Slůvko k ochotníkovi 115. - **Havelka R.:** Adolf Krössing v Rozmaru 50, 66. - **Hudeček J.:** Ochotnictvu ÚMDOČ do roku 1948, 1, Trochu úvahy 17, Naše dramaturgie 33, Vezměme si příklad 49, Projev na Sjezdu národní kultury v Praze 11. dubna 1948, 65, Co si přejeme 81. - **JFH.:** 52. narozeniny presidenta republiky Klementa Gottwalda 97. - **Konopáč J.:** Proč se píší kritiky 12. - **Krofta V.:** Dobří vlastenci 2, 18, 34. - **Krafnetr L.:** Pozor na ně 13. - **Richter K.:** Herec 9. - **Síla Fr. ing:** Vzpomínka na Julka Mitlöhnera (báseň) 89. - **Smažík Fr.:** Dvakrát kůň a jednou propadlo 90, 110. - **Strejček Fr.:** Zkušenosti dramatikovy 82, 100.

Články, statí atd.

Bílý J.: Bude jednou jeden repertoir 76. - **Boková L.:** Ještě o divad. posudcích 46. - **Bláha M. Dr:** Letošní pomlázka ochotnictvu 72, Slavnosti pražského okrsku 122. - **Boučková M.:** Máte všechny spolkové knihy 78. - **Čihák V.:** Lidé a doba v dramatech z okupace 25, Problémy poválečného života na divadle 82. - **Dolina J.:** Zapojíme děti do kultury 93. - **ej.:** Ochotnické divadlo 31. - **Franěk V. Dr:** Ochotnický časopis anglický 29. - **F. V. Dr:** Shakespeare v Sovětském svazu 117. - **Fx.:** Vzpomínka na Maxe Lederera 10. - **Hrubec F.:** Výstraha 30, I rozhlas do našich služeb 46. - **Hruška E. A.:** Kouzlo látky 69, 86, 119. - **hj.:** ÚMDOČ a cizina 26. - **Hudeček J.:** Vzpomínáme 59, Do nového Hronova 99. - **Chaloupka Dr:** Neznámá Krásnohorská 34, 53. - **Jánský E.:** Přehlídka práce ochotníků z venkova na Slovanské zemědělské výstavě 75, Divadelní žatva 1948 101, Spolupráce dělnictva v porotě Divadelní žatvy 101. - **Jesenius Jiří:** Pražská činoherní divadla 21, 38, 55, 68, 84, 113, 114, Padesát let Moskevského Uměleckého divadla 108. - **Kolátor V. Dr:** Vztah Tyl-Mácha 2, 18, 36, 50, 68. - **Lm.:** Budujeme Slezsko 121. - **Minářík O.:** Poslání ochotníků v čs. pohraničí 11. - **Navrátil J.:** Proslovy před rampou 42, Proč se píše a mluví o krisi ochot. divadla 62. - **Nejedlý L.:** Kalendarium dramat. spisovatelů 6, 20, 40, 58, 78, 88, 120. - **Obst M.:** Metodika současné dramaturgie 5, 24, Umělecká činnost mladých scén 44, 61, Socialistický realismus a ochotnické divadlo 105. - **Patková B.:** Thalie pláče v městečku 89. - **Petřík Fr.:** Stabilní jeviště 45, 63. - **Řeřábek Jan:** Praha a ochotnické divadlo 10, Všeho moc škodí 41, Ochotnické divadelní museum 92. - **Síla Fr. ing:** O stylovosti zvukové kulisy 7, 22, 39, 57. - **Šilhán J.:** Divadlo a ochotnictvo v nejtěžších dobách 9. - **Štodolovský Š.:** Krise ochotnictva 30, Viděl jsem divadlo 62. - Umění lidu čís. 1, 2, 3, 4, 5, 6. - **Valenta J.:** Cesta sovětského divadla 112. - **Vondráček J.:** Divadelní výstava 90. - **Výborná K.:** Hra jubilejního roku 1948, 93.

Kolem domácích scén. — Ze zahraničních jevišť. — Krátce o mnohém.

Anna Sedláčková na kabaretní scéně 4. - Angličtí studenti dramat. umění budou hrát školám 5, Budovatelská práce Vesnického divadla 71. - Ceny Divadelní žatvy 1948, 101. - Co jsme viděli 48. - Co se nám píše 44, 60. - Cestná vyznamenání za ochotnickou práci 79. - Činoherní plán Národního divadla 52. - Diskuse o divadelní kritice 87. - Divadelní soutěž v Paříži 5. - Divadelní výstava 112. - Divadelní žatva 1948, 71, Dramatické Studio ÚMDOČ 47, 64. - Dva roky poctivé práce 32. - Festivaly 15, 27. - Hry a knihy 15, 28, 123. - Jednoty 16, 43, 64, 80, 123. - Jubilea a slavnosti 16, 48. - Knižnice národních umělců 52. - Kvapilova Princezna Pampeliška lužickosrbsky 87. - Nová hra umělecké výchovy 74. - Nová kniha o divadle 53. - Nové divadelní správy 52. - Nové orgány správy našeho divadelnictví 70. - Nový divadelní zákon uskutečněn 52. - Opomenuté drama 86. - Osud dramatiků 23. - Pocty dramatickým umělcům 86. - Prosba k dobrým lidem 96. - Připravujete program na podzim 1948? 94. - Příspěvek k diskusi o kritice 88. - Růst české dramatiky 71. - Sdružení lidové tvorby 72. - Slavnosti 600, výročí povýšení Broumova na město 94. - Součinnost režiséra s divadlem venkova 71. - Soupis divadelní literatury 87. - Stát. divadelní a dramaturgická rada 72. - Trousilova stará garda 80. - Úspěšná hra lidového autora Fr. Hrubce 73. - Výsledek ochotnické soutěže na pražském výstavišti 87. - Výstava životního díla Vl. Hofmanna 87. - Zánik Svazu čs. herectva 52, Změny v našem divadelnictví 79. - **Zpráva** vysílaná ostravskou stanicí 123. - Zprávy z okrsků 48. - Zřízení stát. divadelní agentury 88

Rejstříky: a) her.

Bozděch E.: Světa pán v županu (73), **Company:** Dnes večer přijde přítel (11), **Čapek K.:** Loupežník (5), Loupežník (91), Ze života hmyzu (15), **Gončar:** Stráž (107), **Hellmanová Lilian:** Lištičky (37), **Hugo V.:** Zvoník u Matky Boží (7), **Jirásek:** F. L. Věk (3), Filosofská historie 102, 103, **Karas:** Bělohorská mračna (111), **Krpata K. R.:** Hvězdy nad hradem (27), **Kvapil J.:** Oblaka (45), Princezna Pampeliška 113, **Langer Fr.:** Jiskra v popelu (53, 54, 55), **Lesk O. E.:** Peldramové (67), Letní divadlo na Klatovské Hůrce (75), **Liška:** Ševc a čert (43), **Macháček:** Ženichové (117), **Molnár Fr.:** Liliom (114, 115), **Morstin:** Xantipa (19, 21), **Mathanson J.:** Klouček Netykavka (9), **Pagnol M.:** Malajský šíp (61), **Petřík Fr.:** Vojnarka (121), **Rada Al.:** Čarovné zvonky na zlatém vrchu (77), **Rachlík Fr.:** Kulový král (83, 85), **Říha:** Polibek královský (119), **Simonov K.:** Ruská otázka (39), **Sokol-Tůma Fr.:** Pasekáři (47), **Steinbeck:** O myších a lidech (105), **Suchovo-Kobylin:** Svatba Krečinského (23), **Štěpánek N. I.:** Berounské koláče (87), **Tetauer Fr.:** Zpovědník (89), **Toman J.:** Slovanské nebe (69), **Tomanovi J. M.:** Vinice (104), **Vaňátko V.:** Malý partyzán (25).

b) osobní.

Dědeček Jos. (79), Dědeček Old. (79), pres. Gottwald Kl. (57), Kahler J. 96, Karasková M. (41), Ladecký J., 13, 27, 42, 59, Linhart Duca † (13), Minářík O. 80, min. Nejedlý Zd. (99), Paukert K. (63), Svoboda Milan 80, Škarda J. 29, Toman J. (35), Žáčková O. (92).

nalezení vlastního já, dochází k touze po znázornění sebe sama v literárních, dramatických i výtvarných projevech. Až do této doby dítě pouze napodobuje, přizpůsobuje se nebo hraje sebe sama. Teprve v pubertě je schopno vlastního uměleckého projevu. Je starostí výzkumnictví, aby tuto thesi šířeji určilo nebo vyvrátilo. (Námět k diskusi.)

Lásku a porozumění pro divadlo musíme pěstovat už v nejmenších, chceme-li se v nich dočkat nadšených milovníků a příznivců divadelního umění.

Je postaráno v našem školství o soustavnou divadelní výchovu od nejnižších stupňů? Bohužel nikoliv.

Na školách prvního stupně omezuje se často na nenáročné besídky, dramatisace a dětská představení, požádaná ve prospěch humanních účelů. Už zde by bylo třeba přihlížet k určitému cíli. Nejen sledovat výchovu mládeže ve smyslu mravním, estetickém a společenském, nýbrž poskytnout dětem i zábavný, jejich věku a vnímacím schopnostem přiměřený výklad o divadle, jeho pracovnících, poučit je o nutné kázni a sebekázni, kterou už nejmenší divák musí v hledišti zachovávat. Přesvědčit dítě, že divadlo není ulice nebo hřištěm, nýbrž posvátným místem (vznik divadla z nábož. obřadů), kde v klidu a soustředění uvidí a vyslechne něco neobyčejného. Vstup dítěte do hlediště je prvním krůčkem společenského vystupování, na kterém tolik závisí pozdější representace našich mravů za hranicemi. Školy druhého a třetího stupně by měly v hodinách umělecké výchovy, občanské nauky, literatury, dějepisu obšírněji poučit mládež o vývoji a historii divadla, probouzet a rozvíjet zájem o naši i cizí dramatickou literaturu, seznamovat s nejdůležitějšími pravidly divadelního tvoření. Mládež by měla být též aktivně zapojena do divadelní práce. Každou hromadnou návštěvu divadla měla by předcházet rozprava o autoru hry, obsahu, stěžejní myšlence díla a připravovat tak mladou mysl pro hru samu. Po shlédnutí opět uspořádat debatu, ve které by mladí sami pronášeli soudy, vlastní ohodnocení hry názory na jiná řešení atp.

K uskutečnění tohoto výchovného systému je nám třeba nadšených a divadelně orientovaných pedagogů, kteří by v jedné osobě spojili znalosti výchovné i důvěrné s theorií a praxí divadelního tvoření.

Učitelé a profesoři jsou v městech a vesnicích důležitými představiteli osvětové a lidovýchovné činnosti. Soustřeďují kolem sebe mládež a mají mezi ní šířit nejen poznatky rozumové, ale i hodnoty citové a vůlé. Divadlo je jim sugestivním a nejúčinnějším prostředkem lidové i mimoškolní výchovy. Proč je tak málo pracovníků z řad učitelstva v ochotnických řadách? Učitel a profesor nepřichází vždy na své působiště odborně připraven pro osvětovou činnost v lidovém divadelnictví. Stává se, že ostatní [illegible]

Kusé vědomosti, které získal o divadle v roztroušených poznatcích ze středoškolských hodin literatury, dějepisu, občanské výchovy nemohou ho odborně informovat o theorii a zvláště praxi lidového divadla. Nezbude, než aby pracně shánět literaturu s dobou odborných vědomostí.

[illegible] učitele o významu divadla, jeho dějinách, dramatické literatuře, režijních zásadách, výtvarných směrech, o zvláštnostech jevištní řeči, fonetice, kostymování, líčení a zaveďte už do nejnižších tříd zmínky o divadle. Přinese to v budoucnu užitek nejen divadlu, nýbrž celému národu.

N. N.

Drmat. odbor Západní Česko-bratrská jednota Chicago-Amerika sehrál Karasovu hru »Bělohorská nevěsta«. Vlevo J. Vlasatý - mladší Žerotín, vpravo režisér hry J. F. Chmelníček - starší Žerotín.

Když tak bezpečně o něho opřen jako vetchý stařec o hůl pokračoval jsem v samomluvě, náhle zvedl poník hlavu, vycenil zuby a než bys řekl »švec«, vyrazil s jeviště. A jak jeho hřbet podjel pod mýma rukama, poroučelo se mé 104 kg těžké kašpárkovské tělo k zemi. Uhodil jsem se do brňavky, až mi vyhrkly slzy.

Děti se smály a já se zlostí v tváři vyslal jsem kradmý pohled do zákulisí. Tam ke své hrůze vidím středního Indiána, jak krmí mého poníka cukrem, na který ho zlákal.

Už jsem ho na jeviště zpět nedostal a vícekrát se o přízeň zvířat na jevišti neucházel.

*

Za své ochotnické činnosti ve strahovském Kruhu Jabloňský podnikl jsem svůj první zájezd na venkov. Bylo to na svatodušní svátky roku 1929, kdy s Obnovenými obrazy Julia Zeyera (»Z dob růžového jitra« a »Legenda o rytíři Albanu«) přijeli jsme do městského divadla jihlavského, které bylo opatřeno personálem, neovládajícím vůbec češtinu.

Při prohlídce divadla a jeho zařízení upoutalo můj zájem propadliště. Hrál jsem v Legendě ďábla Magna a nedal jsem pokoj režisérovi hry, dokud nedal svolení, abych využil tohoto báječného efektu při objevení a zmizení pošouchlého pekelníka.

Jihlavské propadlo nebylo zařízeno na elektrický pohon. Ruční rumpál, obsluhovaný dvěma kulisáky, byl jediným divadelním silostrojem. O nějakém signálovém zařízení do propadla nebylo ani pomluvy. Poněvadž jsme vezli sebou pouze jednoho inspicienta, který musil zůstati za jevištěm a posílati na scénu všechny smrtelníky i s Pannou Marií, uvázal jsem se sám, že se včas pomocí rumpálu na jeviště pošlu.

Tento efekt však se stal defektem: Pomocí posunčiny vyložil jsem Němcům jak počato počátek i konec jejich působení v Zeyerově hře. Dostat se vahoru bylo lehké, byť trhaný pohyb podlážky byl provázen hrozným vrzáním a praskáním. Horší to bylo s efektem propadnutí do věčného zatracení. Přišel jsem na skvělou myšlenku: smluvil jsem s němčourý znamení — tři rány do podlahy — načež propadlo sjede dolů. Ovšem v zápalu hry jsem zapomněl, že se nesmím na podlaze propadla ani hnout. Přeslápl jsem pouze třikrát a vež jsem mohl s podlážky uskočit, uprostřed své krásné pasáže mizím zrakům překvapeného partnera. Okamžitě musili obsluhovači s propadlem vzhůru. Jen jsem se znovu ocitl na rovině podlahy, uskočil jsem s podlážky a hrál čertíčka, až se hory zelenaly. To už jsem mohl přeslapovat, jak mi líbo.

Vidím a slyším ještě jednou, jak s nezbytným vrzáním mizí podlážka propadla do hlubiny.

Když byla obsluhavačům zřejmě, že ďábel zůstal na jevišti, pomalu a potichu vyjelo propadlo na povrch. Při scéně, kdy se mám konečně a definitivně propadnout do pekelných plamenů své říše, skládám se melodrmě na podlážce propadla a zhroucen do podoby paragrafu, zabalen pláštěm, tluču zuřivě pěstí do podlahy.

Však co to? Žádné vrzání — podlaha nepovoluje.

Obsluhovači, otrávení dlouhým čekáním, opustili kliky rumpálu a odešli na pivo a já — ďábel smutné postavy — musil jsem se po břiše odplazit do zákulisí, aby hra mohla vůbec nějak skončit.

Divadelní výstava

»Umění lidu« v spolupráci s VÚL. odb. ministr. informací uspořádalo u příležitosti »divadelní žatvy« v září a říjnu t. r. tři divadelní výstavy, jejichž střed tvoří oddělení v »Zrcadlové kapli« v Klementinu. Nelze při této příležitosti nevzpomenouti první divadelní výstavy z r. 1938, na »Národopisné výstavě«, z jejíhož exponátů, žel většina již není k nalezení. Úchvatný seznam předmětů říká, že byla zaměřena k osobnímu kultu, sentimentalitě a kuriozitě. Byla to výstava osobních památek, kde atrakcí byla Tylova úmrtní svíticí svíticka a Kliegerova světnice, kalamář a peříny Tylovy, nábytek z Kliegerovy pracovny, podobizny herců a ochotníků, pluháty a podobné dokumentární památky. Iniciátor této divadelní výstavy Fr. Ad. Subert dovedl shromážditi materiál o znamenitém počtu čísel a ze všech končin českých zemí, a zachytit tak obraz divadel XIX. století. Iniciátor letošní výstavy dr. Jan Pořízek byl veden jinou ideou: předvést divákovi české divadelnictví od XIII. stol. až do současné doby. Nešlo mu již o to, aby ukazoval intimní památky, nýbrž celkový vývoj. Rozdělil divadelní dění ve výrazná hesla a hlavní epochy, takže se těmito zkratkami návštěvník ocitá v hlavních rysech o dějinách českého a pražského divadelnictví zpraven. Ústřední myšlenkou celé výstavy je boj »o důstojné české národní divadlo«. Je tu však i jiná myšlenka: ukázat a dokázat, že česky, jak se dosud tvrdilo, nehrálo se teprve od konce XVIII. stol., nýbrž již od XIV. století. Před očima návštěvníka ve všech možných podobách tu pochoduje přes šest století a vydává výmluvné svědectví všemi čísly výstavy o českých představeních. Klementinská výstava, jež by také mohla být nazvána »dějiny divadla v zkratce«, zachycuje i historii loutkářství.

Divadelní výtvarnictví nalezlo si jiné útulky. V »Divadle Umění lidu« (býv. Varieté) v Karlíně je exposice »Výtvarníků českých divadel«, kde jsou shromážděny obrazové scénické návrhy. Na Vinohradech (Americká 1) je výstava »Jeviště v miniatuře«, kde makety, plastické modely, oživují vzpomínky na často již zapomínané premiéry. Trojlístek těchto výstav je svou pestrostí zajímavou podívanou pro každého návštěvníka, a tím víc pro divadelníky.

Kab.

JIŘÍ VALENTA:

Cesta sovětského divadla

Jako se odtěl celý ruský život po roce 1917 do nového, lepšího břehu, tak i v ruském divadle začínala tímto rokem hluboká přeměna, která den za dnem měnila jeho ideovou i uměleckou náplň. Cílem, který stál ještě v dálce, bylo národní socialistické divadlo. Cestou k němu se stal nový systém, velmi odlišný od divadla předrevolučního. Jedním z pilířů budování tohoto nového typu divadla byl vítězný boj za demokratisaci hlediště. Divadlo v carském Rusku bylo širokým masám lidu zcela nepřístupné, protože vládnoucí kruhy záměrně isolovaly lid od umění. Tato uzavřenost divadla se zvláště zostřila v posledním desítiletí před revolucí. Nerušeně bylo dokazováno, že jejich umění a divadlo je možno sloužit pouze »vybraným« a že se musí stranit »davu«, který by mohl umrtvit jeho vnitřní plynu. »Umění pro umění« — to bylo heslo, které v nejrozmanitějších formách a variacích dávalo směr celému divadelnímu životu před revolucí. »Divadlo se nemusí ničemu učit; divadlo se nemá vměšovat do skutečného života; divadlo existuje samo pro sebe jako vyšší forma lidské činnosti« — to byl program tohoto umění, vskutku protinárodního. Tento rouhavý pohled na divadlo byl změněn teprve říjnovou revolucí, slavným rokem 1917, kdy ruské divadlo bylo vyňato z pravomocí ministerstva vnitra a bylo postaveno na roveň všem školám a nejvyšším z orgánů divadelních pracovníků byla dána příležitost sloužit dílu národní osvěty v sovětské vlasti. Dne 26. srpna 1919 byl slavně publikován dekret o postátnění divadel. Po prvé v historii divadelního umění vůbec se stalo divadlo věcí státu. Od této chvíle nastaly v ruském divadle dalekosáhlé změny, jak v uměleckém vedení, tak i v hledišti. Dveře divadel se otevřely širokým vrstvám lidu, množství divadel bylo zdarma, ceny vstupenek byly podstatně sníženy a hlediště, které ještě do nedávna hostilo jen vybrané diváky, se zaplnilo pracujícím lidem. Stát vracel lidu to, co bylo lidem vytvořeno, ale co během let se stalo pro něj nedostupným. Divadlo dostalo nový život a nové mládí. Nikdy ještě nežilo tak intensivním a rychlým životem, jako v prvních revolučních letech.

Historie ruského divadla před revolucí byla soustředěna v několika moskevských a petrohradských divadlech, jejichž tvorba skoro úplně vyčerpávala všechen ruský divadelní život. Teprve Říjnová revoluce rozšířila divadelní umění po celém Svazu. Mnohonásobně byla rozmnožena síť profesionálních divadel a vedle scén, které měly své historické jméno, vznikaly mnohé nové a nové, ať to bylo na Ukrajině, nebo v Gruzii a Arménii. V letech stalinských pětiletek ukázaly a ještě dnes ukazují tyto scény plody své práce na olympiadách národního umění v Moskvě. Tato představení byla oslavou vskutku socialistického umění, jehož základy byly položeny v trudných letech občanské války. Již v prvních měsících revoluce vznikala divadla i na vesnicích. V letech stalinských pětiletek byla vytvořena síť stálých i pojízdných divadel pro kolchozy a sovchozy.

Důležité místo v systému divadel zaujímá divadlo ochotnické. Již za revoluce vznikaly divadelní soubory v závodech, továrnách a na vesnicích. Právě zde, v ochotnickém divadle, nachází umělecká tvorba lidu jeden z nejpřesvědčivějších výrazů. Na nespočetných ochotnických jevištích vyrůstají noví svěží herci, formují se jejich talenty, které mnohdy sovětský divák najde za několik let na scénách profesionálních divadel. Ochotnické divadelnictví se stalo reservoárem, z kterého sovětské divadlo neustále čerpá nové a nové tvořivé kádry herců.

Ale i ideová a umělecká náplň divadla byla říjnovou revolucí od základu změněna. Revoluci začala totiž úporná bitva za očistu divadelního umění od všeho nezdravého, co brzdilo růst a rozvoj sovětského divadla i revoluce. Jedním

z prvních úkolů sovětského divadla bylo obnovení tradičního ruského umění — umění věrného životu, totiž umění realistického. Na scénách byl oživen klasický ruský repertoár a ten sehrál v ideovém i uměleckém vzdělávání divadla jednu z největších rolí. Obrátil divadelní umění totiž k pravdě. Nesmrtelné satiry Fonvizina, Gogola a Gribojedova, krásné komedie Ostrovského, Suchovo-Kobylina, dramata Lva Tolstého, Turgeněva, Čechova, Maxima Gorkého — celé bohatství ruské klasické dramaturgie přešlo před novými diváky, kteří zaplnili divadelní sály. Společně s ruskými klasiky se objevily na scénách i hry velkých evropských dramatiků: Shakespeara, Schillera, Molière, Goldoniho.

Ale vzkříšení klasického repertoáru nevyřešilo ještě otázku nového sovětského divadla. Tu mohl vyřešit jen a jen nový repertoár, který by přinesl obrazy a ideje socialistické epochy. Tento úkol na sebe vzala hlavně nově zřízená divadla: Divadlo revoluce, Divadlo satiry v Moskvě a mnohá jiná v hlavních městech republik. Tyto scény vybudovaly novou sovětskou dramaturgii. Začínají se zde objevovat hry Majakovského, Lunačarského, Romašova, Leonova a Furmanova.

Ohromnou roli ve formování nového pokolení sovětských herců sehrál K. S. Stanislavskij. Roku 1925 vychází totiž jeho zpověď »Můj život v umění« (překlad F. Píška vydalo nakl. Svoboda 1946) a později »Moje výchova k herectví« (překlad Jar. Huláka vyšel jako prvý svazek knihovny divadelní vědy, nakl. Athos 1946).

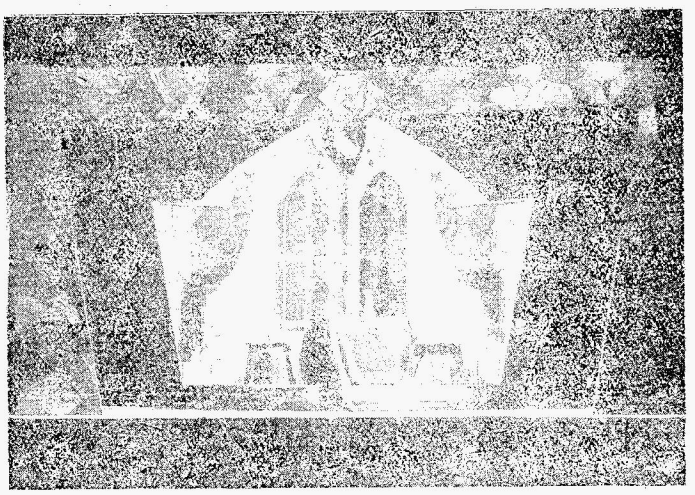

XVIII. Jirásekův Hronov. Divadelní ochotnická jednota Tyl v Rakovníku. Scéna 2. jednání ze hry národního umělce J. Kvapila Princezna Pampeliška. Výtvarník ing. arch. J. Vepřšal.

Z jeho tvárných rukou vyšla řada nových herců a režisérů, kteří jsou oporou sovětského divadla. Ti vedou sovětské divadlo po vítězné cestě přes stalinské pětiletky a Velkou vlasteneckou válku až k dnešním dnům, v kterých si vybojovaly své stálé místo hry původního sovětského repertoáru.

Po celá léta vývoje bylo sovětské divadlo věrným soudruhem lidu v jeho práci i odpočinku a v jeho boji za socialismus. Takovým soudruhem zůstává sovětské divadlo i dnes.

JIŘÍ JESENIUS:

Pražská činoherní divadla v nové sezóně

Pražská divadla vstoupila dnem 27. července 1948, kdy zahájilo Realistické divadlo, do nové sezóny, první po vydání divadelního zákona. Během prázdnin byla provedena celá řada [illegible]ven. Několik divadel bylo zrušeno a několik nově utvořeno, krátce byla provedena značná reorganisace našeho československého divadelnictví. Bylo by omylem hned na počátku přičiňovati kritické poznámky, neboť na všech stranách jest patrna dobrá vůle a snaha po dobré divadelní práci. Bude lépe pozorně sledovati vývoj a pozorně posuzovati a hodnotiti.

Událostí velkého významu jest uspořádání »Divadelní žatvy 1948«, ve které se Praze představila skoro všechna mimopražská divadla, a tak byla dána možnost k správnému posouzení sil. Je to podnik pozoruhodný, který je nutno radostně přivítati, právě tak jako s ním spojené divadelní výstavy, které nám jasně ukazují vývoj našeho divadelnictví od jeho prvopočátků až do dnešních dnů. Myslím, že každý, kdo má o divadlo skutečný zájem, prožívá v těchto dnech opravdové divadelní svátky a pořadatelce tohoto velkorysého podniku, »Umění lidu«, třeba co nejsrdečněji poděkovati.

Pražská divadla měla od zahájení sezóny do konce měsíce září celkem 16 premiér, z toho 7 původních a 9 přeložených. V »Divadelní žatvě 1948« bylo v té době sehráno 14 her, mimo toho byly v Praze 2 premiéry hostujícího anglického souboru »Theatre Workshop Players« z Manchesteru.

Národní divadlo vybralo si k zahájení nového pracovního období slavnou realistickou komedii Alexandra Nikolajeviče Ostrovského »Les« (29. 9.), kterou obnovilo k 125. výročí narození tohoto významného ruského klasika. Je to mohutný obraz úpadku bezohledné měšťácké společnosti bývalého carského Ruska, jehož ústřední postavou jest stárnoucí, požívačná a smyslná vdova statkářka Gurmyžská, která pro své sklony k mladistvým milencům jest ochotna obětovati vše, co jako příživník hrabivě vyčíhla z práce druhých.

Realistické divadlo uvedlo jako první premiéru dramatickou prvotinu významného sovětského spisovatele Ilji Erenburga »Lev na náměstí« (10. 9.). Je to jakýsi satirický pamflet, silně připomínající Gogolova proslulého »Revisora«. Děj se odehrává v malém francouzském městečku, kde měšťáčtí radní tatíci jsou ochotni zprodati historickou památku svého města, středověkou sochu lva, záhadnému Američanovi, který se u nich najednou objeví a z níž se na konec vyklube podvodník s nekrytou šekovou knížkou. Je to hra ostře kritická, nasírající zrcadlo duchu lidské společnosti.

D 49 nastudovalo P. Grossmanovo dramatisaci amerického románu Richarda Wrighta pod názvem »Syn černého lidu« (7. 9.). Dějiště první sociální nespravedlivosti a rasové persekuce, jež z mládího bezbranného černošského chlapce Bigguna po zoufalých bojích učiní zločince, který končí na elektrickém křesle. Je to silná hra, která jest drásavým obžalobou amerického společenského řádu.

Divadlo města Žižkova zahájilo dne 31. srpna jako městské a oblastní divadlo za uměleckého vedení nadějného Jana Strejčka, syna známého divadelníka Jana Boru. K zahajovacímu představení vybralo si známou báchorku Josefa Kajetána Tyla »Jiříkovo vidění« (31. 8.). Je to pohádka o snu mládého uspokojence a lenocha, v němž prožije různé životní příhody, které z něho udělají platného člověka lidské společnosti. Známá pohádka, která však i dnešní době má ještě mnoho co říci. Pro druhou premiéru vybrali si Žižkovští z fran-

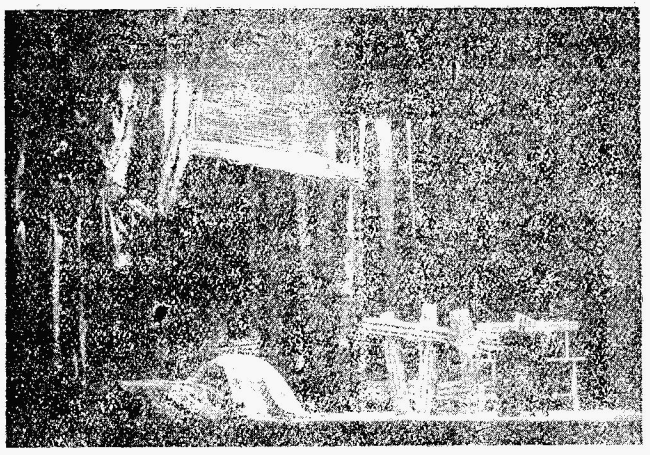

Pražská beseda

Scéna 2., 3. a 5. jednání ze hry Fr. Molnára - Liliom.

couzské klasické dramatické tvorby veselohru Jeana Françoise Regnarda »Milostná bláznovství«, (1. 9.), doplněnou vhodně aktovkou Molièrovou »Láska malířem«. Obě tyto veselohry mají společný motiv: žárlivost zamilovaného starce, kterému mladý milovník vždycky nasadí parohy. Obě tyto veselohry mají vtipné zápletky a hýří rozkošnou bravostí. Jako třetí premiéru spatřujeme zde hru slovinské autorky Miry Pucové »Svět bez nenávisti« (4. 9.), jejíž děj jest zasazen do ženské věznice za doby německé okupace, v níž osm žen se vyrovnává se svým těžkým údělem. Jde tu spíše o jakousi dramatickou reportáž než o skutečné drama v pravém slova smyslu.

Divadlo mladých pionýrů, dnes skutečně málo využité, hostilo »Vesnické divadlo«, které zde provedlo sedm premiér před odjezdem na své turné po naší republice. Zahájilo slovenským dramatem Julia Barče-Ivana »Maminka« (9. 9.), které bylo hráno před časem »Studiem Národního divadla«. Je to drama vesnické matky a dvou znepřátelených synů. Druhou premiérou byla vtipná veselohra Alexandra Nikolajeviče Ostrovského »Nemá kocour pořád posvícení« (10. 9.) o kupci, kterému unikne mladá herecká dívka. Jako třetí hru spatřujeme zde O'Neillovo psychologické drama »Farma pod jilmy« (11. 9.), které již úspěšně zdomácnělo na našich jevištích. Úspěchem jest uvedení čtvrté hry, karikaturní komedie Emila Zoly »Dědicové strýce Rabourdina« (12. 9.), jejímž motivem jest hamižná honba maloměšťáckých lidiček za hmotným dědictvím. Pátou hrou jest úspěšná americká hra A. d'Usseau a J. Gowa »Hluboké kořeny« (13. 9.), známá z provedení divadlem »D 48«. Jako šestou hru nalézáme zde realistické drama Aloise Jiráska »Vojnarka« (14. 9.), které jistě najde ohlas u obecenstva »Vesnického divadla«. Ze severské dramatické tvorby vybrána byla sedmá hra pořadu, hra Hjalmara Bergmana »Babička a její Pánbůh« (15. 9.) se skvělou kresbou postav. A konečně jako poslední premiéra letošního pořadu objevuje se hra Emericha A. Hrušky »Plovoucí pomník« (17. 9.), líčící neradostný život českého badatele a vynálezce lodního šroubu Josefa Ressla.

Divadlo »Na fidlovačce« (bývalé Tylovo divadlo v Nuslích), zahájilo lidovou frašku Františka F. Šamberka »Podskalák« (6. 8.), jejíž děj jest čerpán ze života bodrých a pracovitých Podskaláků. Škoda, že tato lidová hra se změnila v režii Karla Smažíka v jakousi operetu se všemi manýrami chlapně známých »lidových« operet.

Nové divadlo zahájilo, po odchodu svého ředitele Oldřicha Nového, sezónu slabou americkou veselohrou Jay Tobiase »Zlatá svatba« (13. 8.) o starých manželích, jimž jejich zámožné děti odepřou pomoci a jež na konec zachrání nezámožný ušlechtilý mladík, který se ožení s jejich vnučkou. Jde tu o kalendářový příběh, který na našich scénách není jistě žádoucí.

The Theatre Workshop z Manchesteru sehrál 13. září v »Divadle Umění lidu« hru »Ostatní zvířata« od E. Mc. Colla a 14. září v »D 49« Molièrova »Létajícího lékaře« a hru »John Noble« od E. Mc. Colla, a s těmito hrami se rozjel na turné po naší republice.

Divadelní žatva 1948. Vzhledem k tomu, že jde většinou o hry známé z pražského provedení, spokojíme se s pouhým zaznamenáním. Dne 4. září hrálo »Národní divadlo, Praha« historickou hru J. K. Tyla »Jan Hus«, 5. září »Městské divadlo na Král. Vinohradech« komedii A. S. Gribojedova »Hoře z rozumu«, 6. září »Komorní divadlo, Praha« hru J. Janovského »Hledač světla«, 7. září »Mahenova činohra, Brno« hru F. G. Lorcy »Dům Bernardy«, 11. září »Městské divadlo, Clermont« hru A. d'Usseau a J. Gowa »Hluboké kořeny«, 14. září »D 49, Praha« lidovou veselohru E. F. Buriana »Krčma na břehu«, 15. září »Realistické divadlo, Praha« hru A. Millera »Všichni moji synové«, 16. září »Svobodné divadlo, Brno« veselohru A. Fajka »Můj přítel kapitán«, 17. září »Městské divadlo Plzeň« komedii K. Čapka »Loupežník«, 20. září »Vesnické divadlo, Praha« hru M. Choromańského »Když mramor oživne«, 22. září »Severočeské oblastní divadlo, Liberec« komedii W. Shakespeara »Sen noci svatojanské«, 23. září: »Divadlo pro mládež, Praha« frašku V. K. Klicpery »Zlý jelen«, 25. září »Státní divadlo, Ostrava« komedii J. Tomana »Slovanské nebe« a 29. září »Jihočeské oblastní divadlo, České Budějovice« veselohru J. Vrchlického »Noc na Karlštejně«.

JIŘÍ JESENIUS:

Pražská činoherní divadla v říjnu 1948

V měsíci říjnu bylo v pražských činoherních divadlech celkem 25 premiér, z toho 14 původních a 11 přeložených. V »Divadelní žatvě« 22 premiéry, z toho 14 původních a 8 přeložených.

Národní divadlo obnovilo klasické drama bratří Mrštíků »Maryša« (19. 10.) v novém pojetí režiséra Jindřicha Honzla a zařadilo ji do kmenového repertoiru.

Divadlo J. K. Tyla (bývalé »Stavovské divadlo«) uvedlo novou hru mladého herce a dramatika Miroslava Stehlíka »Loď dobré naděje« (2. 10.), kterou napsal podle slovinského románopisce Viktora Cara-Emina. Dějištěm jest malý istrijský přístav, kam se vrací syn mocného patrona, mladý lodní inženýr po pobytu v cizině, aby se postavil na stranu námořníků, když vidí jejich bídu zaviněnou tím, že se patroni nechtí přizpůsobit době, v níž na místo plachetnic nastupuje na moři doba parníků. Je to celkem slabá hra nedosahující úrovně autorovy hry »Vesnice Mladá«, která mnoho slibovala. Ke konci měsíce obnovilo divadlo klasickou frašku Václava Klimenta Klicpery »Hadrián z Římsů« (23. 10.), známou parodií na dobu romantického rytířství se skvělým výkonem Stanislava Neumana. Je zajímavé, jak tato stará hra v úpravě Jindřicha Honzla, dovede zaujmouti dnešního diváka.

Městské divadlo nastudovalo k oslavám padesátého výročí založení »Moskevského uměleckého divadla« druhou část zamýšlené trilogie Maxima Gorkého »Dostigajev a ti druzí« (21. 10.) o rozkladu ruské měšťácké společnosti v roce 1917. Hra bezprostředně navazuje na hru »Jegor Bulyčev«, hranou Národním divadlem, a klade těžké úkoly souboru, kterých se více než čestně zhostil.

Realistické divadlo, které zná velmi dobře své úkoly, uvedlo reportážní hru Vojtěcha Cacha »DS-70 nevyjíždí« (21. 10.). Je to hra o lidech a strojích v uhelném revíru, kde chtějí uvést do provozu obrovitý těžní bagr. Autorovi se podařilo vykresliti

živoucí lidi, což jest velikým kladem této hry.

Komorní divadlo provedlo hru nadějného slovenského dramatika Petra Karvaše »Pevnost« (12. 10.), obraz tří dob zápasu slovenského lidu za svobodu z let 1526, povstání labietovských horníků proti vykořisťování Fuggerů, boj hurbanovských dobrovolníků s maďarskými honvédy (1849) a konečně z roku 1944 závěrečný akt báňsko-bystrického povstání. Všechny tři obrazy tvoří jakousi trilogii odehrávající se v hornickém domě, který byl v roce 1526 proměněn v obranou tvrz. Motivem jsou dramatické revoluční situace, problém lidí v revoluci dočasně prohrávajících, kdy nad duševní skleslostí vítězí duch revoluce. Hra závažná, která jest přínosem našeho repertoiru.

Divadlo D 49 nastudovalo hru Leopolda Laholy »Naši šli tudy« (6. 10.), čerpanou z doby slovenského povstání za svobodu, z doby zápasu slovenského lidu s německou soldateskou. Mladý švýcarský novinář a starý malíř nechtějí mít s válkou nic společného, proti své vůli jsou však do ní zapleteni. Laholova hra jest závažný pokus, který se v provedení »D 49« stává jedním z nejlepších představení.

Vesnické divadlo, které jest vlastně putovním divadlem, uvedlo v pražských premiérách další řadu her. Slovenský soubor uvedl veselohru Petara Petroviče »Uzol« (9. 10.), Fr. st. Gregušovu rozprávku s předehrou a dohrou »Ujo Rojko králom« (10. 10.) a hru Věry Markovičové-Zátureckě »Za frontom« (10. 10.), a to v »Divadle mladých pionýrů«. České soubory se představily v »Mozarteu« veselohrou Gabriely Zápolské »Morálka paní Dulské« (17. 10.), hrou Garcia Lorcy »Dům doni Bernardy« (18. 10.), závažnou hrou Maurice Maeterlincka »Stilmondský starosta« (19. 10.), hrou V. Ivanova »Stryček Kosťa«, doplněnou aktovkou G. Gradova »Směšná práce« (20. 10.), Calderonovou komedií »Dáma skřítek« (21. 10.), veselohrou A. J. Urbana »Nejlepší lék« (22. 10.), veselohrou Carlo Goldoniho »Paní hostinská« (23. 10.), hrou Geno R. Senečiče »Škola lidskosti« (24. 10.), kapitolou z výtvarných dějin Národního divadla od svého ředitele Františka Smažíka »Okřídlená paleta« (26. 10.), a hrou Konstantina Simonova »Ruská otázka« (27. 10.). Po těchto premiérách rozjelo se divadlo na zájezdy po českém venkově, kde úspěšně plní svoje kulturní poslání.

Pražská beseda.

Scéna 4. jednání Fr. Molnár - Liliom.

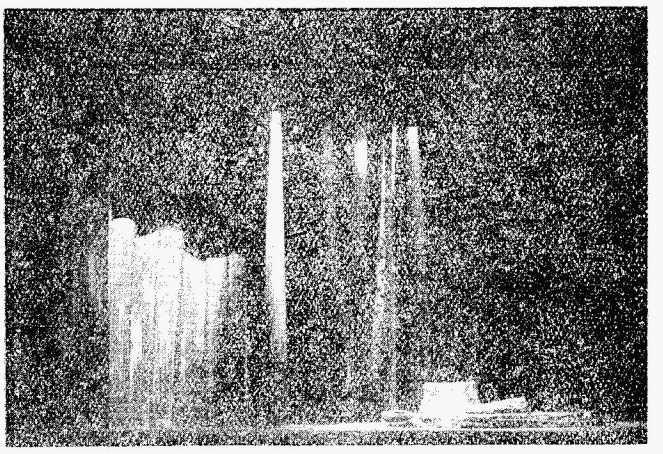

Divadlo města Žižkova uvedlo dvě premiéry. Jednou z nich jest nevázaná parodie dívčí války od Václava Klimenta Klicpery »Ženský boj« (27. 10.), která rozjasnila a pobavila vděčné hlediště. Druhou jest veselohra ruského klasika A. N. Ostrovského »Nemá kocour pořád posvícení« (29. 10.), drsná kritika bohatých ruských kupců, kterou před časem uvedlo »Vesnické divadlo«.

Městské divadlo pro mládež zahájilo pohádkou B. C. Faltise »Sněženka« (13. 10.) svůj provoz v bývalé »Velké operetě«.

Divadlo satiry uvedlo satirickou hru Vratislava Blažka »Kde je Kuřák?« (14. 10.), v níž si autor představuje novou potopu světa. Hra byla ostře posouzena E. A. Saudkem v »Lidových novinách« 19. října t. r.

Filmové studio zahájilo svoji činnost 26. října uvedením známé hry Karla Čapka »Bílá nemoc«, kterou předcházel výjev J. Nesvadby »Ráno«. Zahájení »Filmového studia« bylo napjatě očekáváno, avšak prvá jeho premiéra nepřesvědčila o nezbytnosti tohoto divadla, které se usídlilo v bývalém »Divadle V. a W.«.

Divadelní žatva 1948 pokračovala v »Divadle Umění lidu« a v »Divadle mladých pionýrů«. »Divadelní krůžek ROH z Považské Bystrice« sehrál zde známou komedii Gogolovu »Ženitba« (1. 10.). »Slovenské komorní divadlo« z Turčianského Sv. Martina pochlubilo se hrou M. Gorkého »Vassa Železnovová« (2. 10.). »Divadlo těšínského Slezska« ukázalo nám své nastudování hry J. K. Tyla »Kutnohorští havíři« (3. 10.), »Divadlo satiry« zúčastnilo se soutěže Horníčkovým »Cirkusem naděje« (5. 10.), »Horácké divadlo« sehrálo Hellmanové »Lištičky« (6. 10.), »Divadlo mladých pionýrů« od Čestmíra Vašíka »Početní úlohu« (7. 10.), »Hanácké divadlo« Šamberkovu hru »J. K. Tyl« (8. 10.). »Divadlo Zd. Nejedlého« z Ústí M. Sinkové »Horské hnízdo«, »Divadlo pracujících« z Mostu M. Bora »Noc v Hlubokém« (13. 10.), »Beskydské divadlo« hru bratří Čapků »Adam Stvořitel« (14. 10.), »Slovácké divadlo« G. Preissové »Její pastorkyňa« (15. 10.), »Městské divadlo mladých« z Brna Bublíkův »Rozkaz« (16. 10.), »Divadlo pracujících« ze Zlína Tadeáše Holuje »Dům u Osvětimi« (17. 10.), »Zlínský soubor pro mládež« »Dvě Maryčky« od J. Dalíka, »Středočeské divadlo« z Ml. Boleslavi K. Nového »Česká bouře« (20. 10.), »Divadlo mladých« z Ostravy Bitlerovu »Nerozhornou hráz« (22. 10.), »Městské divadlo« z Teplic hru Otty Šafránka »Červencová noc« (22. 10.), »Městské divadlo« z Karlových Varů hru H. Heijermanse »Naděje« (23. 10.), »Městské divadlo pro mládež« v Praze V. K. Klicperova »Zlého jelena« (19. 10.), »Hronovští ochotníci« A. P. Čechovovu hru »Strýček Váňa« (19. 10.), »Nová scéna« z Bratislavi Katajevovu »Kvadraturu kruhu« (24. 10.) a na závěr »Východočeské divadlo« z Pardubic známou Klímovu hru »Na dosah ruky« (25. 10.). Výsledky »Divadelní žatvy« a její zhodnocení bude v jiném samostatném článku.

JARMILA HANZÁLKOVÁ:

Slůvko k ochotníkovi

Což ty, kolego ochotníku, který se jdeš na jeviště jen ukazovat a líbit, který přijímáš jen role, které se ti zamlouvají a hlavně vyhovují tvé ješitnosti, který chodíš do zkoušek jen pro legraci, kterou tam sám rozpoutáváš, kterému je divadlo jenom vyražením a zábavou, který se nechceš a nedovedeš ukáznit a věnovat své divadelní práci víc opravdového a vážného úsilí, ty všechno snažení všech nás ostatních jenom brzdíš a jsi skvrnou našich řad, odpusť mi mou přísnou, ale pravdivou výtku. Právě pro tebe a pro tvoje lajdáctví a neschopnost dostalo se nám hanlivého přízviska »pouhý« ochotník. Nechceš-li se polepšit a přiložit ruku poctivě k společnému, velikému, národnímu a lidovému dílu, nepatříš mezi nás, to ti říkám docela upřímně. Ochotníkem nové doby má

být jenom ten, kdo chce pro své divadlo pracovat poctivě a vážně.

Tobě, milý příteli, který své ochotnické jeviště upřímně miluješ a dáváš mu v mezích možností své nejlepší kladné síly, nepatří mé řádky. Ty sám víš, čeho je třeba, přičiňuješ se, hledáš sám poučení, jdeš vpřed. Tobě jen dík, jsi ozdobou a cti našeho cechu.

Můj list je psán tobě, kolego-ochotníku, který se domníváš, že jsi naprosto dokonalým hercem, že všecko víš, že ti není třeba hledat nějaké nové cesty, školit se, studovat svůj obor, snažit se jít stále dál.

Pravda, máš své jeviště rád a věnuješ mu, konec konců dost sil i času. Jsi snad hercem slušné úrovně, snad jsi dokonce dlouholetým členem vašeho spolku a váženým, důstojným občanem vašeho města a jsou ti proto svěřovány stěžejní role. Máš v nich úspěch u svého obecenstva a za tu hezkou řádku let a rolí jsi dosáhl určité úrovně. To všecko ti dodává jistého sebevědomí, vnitřní vyrovnanosti, spokojenosti se sebou.

A přece: nemýl se, bratře. Je tu jedna veliká chyba: stojíš. Začíná-li být herec příliš spokojený sám se sebou, ztrácí iniciativu a padá zpět.

Ovšem: ty sám už všecko dobře víš a umíš. Proto je pod tvou důstojnost uznat, že by ti tvůj režisér, který na tebe vidí jinak a lépe než ty sám na sebe, mohl poradit, opravit tě, dokonce snad si dovolit udělit ti důtku.

Tys ovšem nejlepší ze všech. Jak by bylo možné, abys pokorně uznal něčí převahu, jak bys mohl SEBE tak ponížit, že bys sklonil hlavu před druhým! Ne, ani před velkým profesionálním hercem, ani před největším umělcem, třeba i z Národního divadla! Budiž — uznáváš, že hraje velmi krásně — ale — vždyť ty to dovedeš také tak!

Ty už se nemusíš zúčastňovat kursů, debat ani přednášek, ty nepotřebuješ slyšet mínění druhých, třeba i zkušenějších — nepotřebuješ studovat a číst divadelní časopisy a divadelní literaturu, tebe nezajímá širší, celostátní ochotnické dění, tobě stačí ten čtvereček, na němž stojíš, zajímáš se jen sám o sebe a o svou maloměstskou slávu!

Tobě nevadí, že S. K. Stanislavskij míval se svým souborem (i s ochotníky, jimiž jeho herci ze začátku byli!) až 60 i 80 zkoušek — (kam by to vedlo, že?) — vám jich stačí 6 až 8, a to jednou týdně, vždyť ono vám to představení také vyjde!

Ty se nemusíš učit úloze nazpaměť, od čeho sedí v boudě napověda — a tys přece starý rutinér, pomůžeš si z každé situace, ty — můžeš mluvit na jevišti spatra třeba půl hodiny — ty to dokážeš! (Neřekl ti ještě nikdo, že jevištní improvisace se už dávno nepokládá za známku geniality, ale něčeho docela jiného?)

Ty si ovšem můžeš dovolit nechodit na zkoušky přesně včas, tobě nesmí režisér nic říci, sice — — Co na tom, že na tebe celý soubor chvíli čeká? Co na tom, že — dojde-li na tebe třeba až později, rušíš svým pozdním příchodem zkoušku třeba právě v nejsoustředěnějším okamžiku?

Ty si můžeš dovolit vynechat sem tam nějakou zkoušku pro jakousi malichernou osobní příčinu — však on to někdo za tebe přečte a co je ti po tom, že to vadí v souhře — a proč bys také musel být zrovna hned na první čtené? Ty číst umíš! Že bys měl poznat právě na začátku nejen hru jako celek, ale i partnery a jejich částečné pojetí? Hlouposti! Takovými problémy si přece ochotník nemusí lámat hlavu, vždyť není opravdovým hercem!

Ty ovšem necítíš nikdy ono rozechvění, kterému se říká tréma, ale které je v podstatě pocitem hluboké odpovědnosti. Nač? Ty o své roli nehloubáš, tebe netrápí, proniknuš-li ji až na dřeň, pocit tápání a hledání je ti cizí — ty hraješ vždycky dobře a nikdy tě ani nenapadlo zeptat se: Co ta role ode mne chce? Jak se začleňuje do celku? Stačím na ni? Nežádá ode mne větší duševní vypětí, víc žáru, víc odpoutání od svého stereotypního já?

Není-li ti libo, nemusíš ovšem přijmout každou roli, kterou ti režisér strká. Nikdo ti nemá co poroučet, hraješ divadlo dobrovolně, není ti zapotřebí, aby ses zapíral kvůli jakési kolektivní kázni.

Ty se nemusíš o zkouškách soustřeďovat na svou roli, ty si můžeš popovídat s ostatními, kteří nehrají, trochu toho šumu nemůže přece nikterak rušit, nesnažíš se také nijak přepínat, hlavně hlasově, o zkouškách stačí markýrování, *hrát* stačí

Ochotnická půjčovna divadelních kostymů, národních krojů a masek

NAŠE ŠATNA

(majitel Družstvo pro postavení Tylova domu)

PRAHA I, Dlouhá třída 25
telefon 642-36

doporučuje ochotnictvu své služby.

Ježto čisté výtěžky odevzdává podnik ochotnictvu na zřízení ochotnického stánku (Tylova domu v Praze), podporuje ochotnictvo objednávkami ve svépomocném podniku vlastně **sebe.**

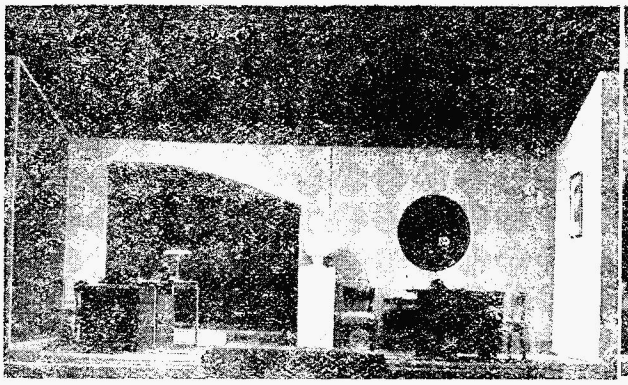

Uhodnete, z které hry je tato scéna?
Správnou odpověď odměníme.

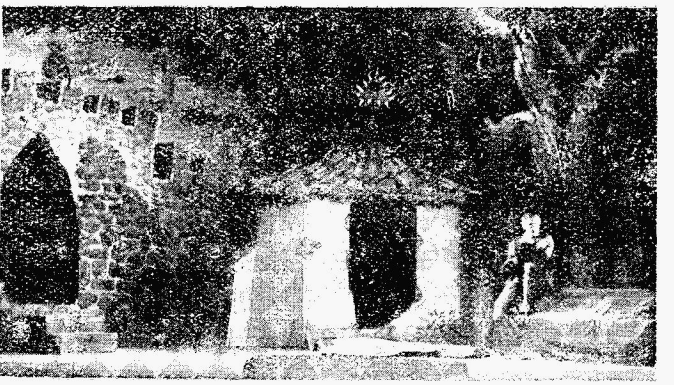

Sdo Tyl - Přerov.
Macháček - Ženichové - v úpravě Vl. M. Strojila.

až před obecenstvem, není třeba se zbytečně namáhat!

Ty ovšem nestojíš také o to, abys hrál před jiným obecenstvem, či aby jiní herci hráli u vás. Nepotřebuješ si rozšířit svůj obzor ani herecký rejstřík a nestojíš nijak o to, aby tvé obecenstvo mělo možnost srovnávat. Bráníš se každému hostu, bráníš i všemu, co by mohlo jakkoli přinést závan nového, jiného vzduchu do vašeho zatuchlého souboru. Nestojíš o to, dostat se ven, dál, třeba v soutěži. Ano, jednou takovou věc váš soubor podnikl. A na neštěstí jste propadli. Zanevřel jsi na všecky komise i soutěže, huboval jsi zle na nespravedlnost, protekci, odstrkování malých míst a pod. Ale nepřiznal sis při tom spravedlivě, že jste necvičili dost dlouho a dost pořádně, že jste neobsadili věc dost pečlivě, že jste nebrali práci všichni dost vážně a odpovědně, že jste z pohodlí nepoužili ani všech potřebných zvukových efektů, které jste měli k disposici a že jste se nijak nenamáhali zlepšit celou řadu detailů, které by vám byly mohly prospět. Nikoli vy, porota je vinna! Urazila vaše bohorovné sebevědomí!

Kam jdete? Nikam. Co si přejete? Nic. Stačí vám, co máte.

Dovol mi, příteli, otázku. Slyšel jsi jistě, že se všech nejvyšších kulturních míst se stále hovoří o nutnosti zvýšení ochotnického repertoiru a povšechné ochotnické úrovně. Nemyslíš, že ta tam je idyla maloměšťáckého či vesnického ochotničení s nejlacinějším repertoirem, ta tam je platnost duchaplných a pohodlnost maskujících výroků, že »našemu obecenstvu to stačí, a na nás je to dost, vždyť nejsme herci«. Nemyslíš, že požadavek stoupající úrovně ochotnických jevišť znamená v podstatě vlastně poměrné přiblížení se herci-profesionálu?

Nemyslíš, příteli, že kdo chvíli stál, již stojí opodál a že nebudeš za chvíli stačit tempu doby — nemyslíš, že být ochotnickým hercem nastávajících let znamená učit, učit, učit se, poznávat, chtít stále víc a víc, jít každou rolí dál a dál — prostě: práci, tvrdou, přesnou, plánovitou a přísně ukázněnou práci?

Ano — i ochotničení přestalo být pouhou zábavou. Stalo se dávno službou kultuře — stává se nyní uměním. Je to vyznamenání a je to závazek, kterému bude schopen dostát jenom ten, kdo bude ochoten sloužit poctivě a pokorně — co nejoddaněji.

Shakespeare v Sovětském svazu

(Podle M. Morozova zpracoval Dr. V. F.)

První Shakespeare vyšel v Rusku v r. 1748 jako zpracování velké tragedie »Hamlet«. Bylo to velmi zpracování, které se jen málo podobalo Shakespearově tragedii. Nezájem o Shakespeara v XVIII. století byl v Evropě obecný, a Shakespeare byl dokonce pokládán za »nechutného« spisovatele, přesto že se vyskytovali i ruští obránci jeho. Teprve Nikolaj Karamazin skutečně ocenil v Rusku Shakespeara a značně předstihl svoji dobu, ve které byl znám Shakespeare jen z volných parafrází některých svých dramat. Úpravami měnil se sám základ Shakespearových her. Tak Desdemona byla snoubenkou Othelovou (ježto se neslušelo, aby mladá šlechtična byla manželkou mouřenínovou), Hamlet byl dánským králem a vykonavatele »božího soudu« a tato hrůzostrašná tragedie končí dobře a pod.

Teprve romantismus, nastupující proti klasicismu, přinesl hlubší ocenění Shakespearovi, až dostává se do řady předních dramatiků. Shakespeare jest v Rusku milován a od dvacátých let XIX. století stává se věrným spojencem vůdčí myšlenky ruského pokroku. A jedním z těch, kdož hluboce a všestranně zhodnotili Shakespeara v Rusku, byl sám velký ruský básník Puškin. Byl okouzlen dokonalou individualitou postav Shakespearových, úzkým vztahem k lidu, živoucí pravdivostí tvorby. R. 1825 píše Puškin: »Jaký

(Pozn.: Michajl Morozov, sovětský shakespearolog, profesor moskevské university, vedoucí Kabinetu Shakespeara a západoevropského divadla při Všeruské divadelní společnosti.)

to člověk, tento Shakespeare. Nemohu se ani vzpamatovat«.

Kult Shakespearův znamenal zároveň odklon od romantického a individualistického světového názoru a přechod k objektivismu a realismu. A zejména realismus byl blízký ruskému nazírání.

A také v třicátých létech minulého století počínají se objevovat na ruských scénách místo dosavadních parafrází překlady Shakespearových her. Shakespearův »Hamlet« s Pavlem Močalovem v titulní roli byl velikou událostí v dějinách ruského divadla. Výkon tohoto herce v Hamletu byl takový, že podle zachovaného podání obecenstvo jeho hře přihlíželo stojíc. Močalov hrál i »Othela« a »Krále Leara«. Močalov stal se duchovním otcem generace tragédů, kteří šířili po celém Rusku naději v lepší budoucnost a lásku k člověku, a Shakespeare měl v jejich repertoáru přední místo.

Od poloviny minulého století přibývalo pak překladů Shakespearových děl a Shakespeare se stal neodlučitelnou součástí ruské kultury. »Shakespeare se stal majetkem, přešel v tělo a krev ruského lidu«, prohlásil Ivan Turgeněv při oslavě třístaletého výročí narození Shakespearova. Literatura o Shakespearovi jest stále bohatší a všímá si zejména i anglických názorů na tohoto velkého dramatika. A jsou to právě postavy Shakespearových dramat, na nichž největší ruští herci nejlépe dokazují své velké umění. Nejen na velkoměstských, ale i na provinciálních scénách.

Koncem devatenáctého století stává se Shakespeare a jeho doba i předmětem bádání ruských vědců.

Počátkem dvacátého století proniká snaha o nový jevištní útvar — o představení, které by náhodnou výslednicí jednotlivých hereckých výkonů nahradilo pevně skloubeným celkem. Průkopníkem a hlasatelem těchto snah jest zejména Moskevské umělecké divadlo, založené r. 1898. Největší událostí tohoto divadla na počátku tohoto století stává se inscenace »Hamleta« r. 1912 za režie Konstantina Stanislavského a anglického režiséra Gordona Craigha, který byl na toto představení do Moskvy přizván. Titulní roli hrál Vasilij Kačalov. Bylo to představení dokonalé až vypočítavě, ale poněkud chladné, rozumářské. Nebylo to vinou režie, bylo to vlivem doby, že před velkou Říjnovou revolucí stával se Shakespeare v Rusku uznávaným klasikem, který ztrácel bezprostřední účinek na diváka.

Po velké Říjnové revoluci zaujal opět Shakespeare význačné místo jak v literatuře tak na jevišti. Od r. 1919 do r. 1939 vyšlo přes 1,200.000 výtisků Shakespearových her. Vyšel i soubor jeho her v originále. Překladatelů přibývá a některá divadla opatřují si pro své inscenace vlastní překlady. Překládá se do 26 jazyků sovětských národů.

Před počátkem války r. 1941 hraje se Shakespeare na více než 200 představeních a za války dochází pak k celé řadě dalších inscenací.

Pro studium Shakespeara v SSSR jest příznačné organické spojení s tvůrčí divadelní praxí. Jednou z organisací, které uskutečňují spojení praxe divadla s theorií, jest »Všeruská divadelní společnost«, která má řadu kabinetů a jedním z nich jest Kabinet Shakespeara a západoevropského divadla, zřízený r. 1934. V tomto kabinetu může herec neb režisér obdržet vše, čeho potřebuje pro své studium — obrazový i písemný materiál, pojednávající o mravech a zvycích, architektuře, krojích, dějinách interpretace atp. Na požádání vypracuje a zašle Kabinet zpracování požadovaného thematu. Kabinet pořádá po představeních veřejnou diskusi, přístupnou odborníkům i divákům, kde může každý pronésti své připomínky. Průběh takových schůzí jest podrobně zaznamenán a slouží Kabinetu za podklad další práce. Kromě toho pořádá Kabinet odborné přednášky, věnované rozboru Shakespearových her. Každoročně v dubnu uspořádá Kabinet konferenci o Shakespearovi, na níž se sejdou shakespearologové s herci, režiséry a jinými pracovníky. Shakespearův kabinet má i své odbočky, které pořádají vlastní podniky.

Kromě Kabinetu zabývají se ovšem Shakespearem ještě jiné instituce a zejména i filologické a literární fakulty universit, vysoké jazykové školy a pod. a v poslední době i Ústav pro světovou literaturu při Akademii věd v SSSR.

JEVIŠTĚ

půl století zařizuje fa

FRANT. FERT

veř. obch. spol.

BRNO-HUSOVICE

Telefon 125-06

Založeno 1894

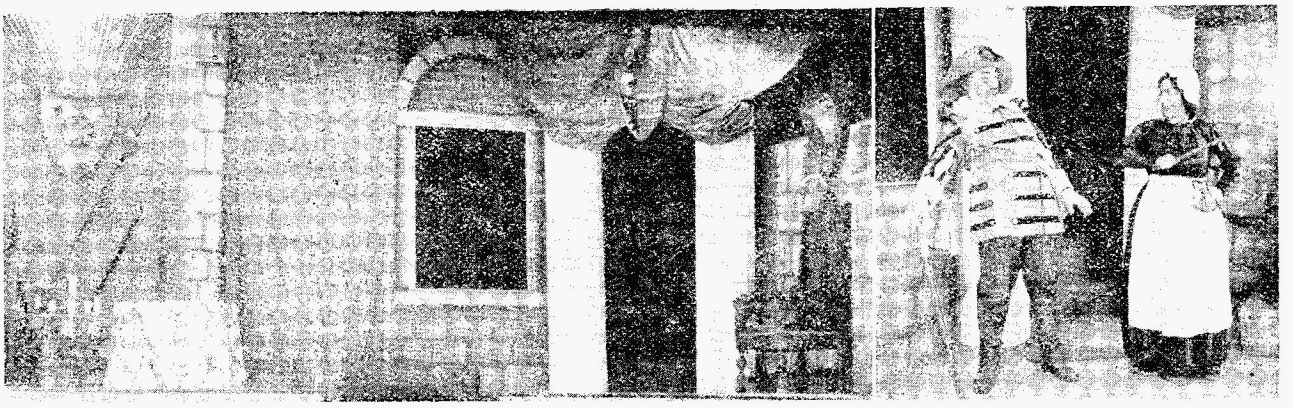

Jdo Tyl - Cukmantl - Slezsko. Říha - Polibek královský.

Přednášková činnost jest v SSSR velmi rozšířena a podporována a část těchto přednášek jest rovněž věnována Shakespearovi.

A ani za dnů Velké vlastenecké války neustala představení Shakespearových her, neustala práce shakespearovská, přednášky a pod. a v repertoáru hereckých putovních brigád, které hrávaly nejen ve vojenských klubech a lazaretech, ale i na samé frontě, objevovaly se zhusta Shakespearovy hry, třebaže někdy jen jako montáže.

»Shakespeare žije v SSSR a v nejtěžších válečných dnech stál i při ruském lidu jako věrný přítel a společná láska k němu je jedním z článků svazku dvou velkých národů.« Těmito slovy uzavírá M. Morozov své obsáhlé pojednání o Shakespearovi v SSSR.

E. A. HRUŠKA: **Kouzlo látky**

(Dokončení.)

Náznakové umění, vycházející z expressionistických prvků rychlého malířského záznamu viděného světa, popisuje přírodu, skutečnost a předměty zjednodušeně, přesným vyhraničením nejzákladnějších a nejcharakterističtějších znaků a rysů. Náznak mluví o nezbytnosti a jeho řeč je prostá a proto i srozumitelná, neboť je velkorysá. Náznak je projevem stylu a osobitosti, kdežto realismus je papouškováním skutečnosti. Nejrealističtější by samozřejmě bylo, kdyby barevná fotografie byla tak zdokonalena, aby se příroda mohla fotografovat v původních barvách a naprosto se všemi detaily. Podrobnosti, jimiž realisté zaplní kresbu dekorace, jsou neznatelny již z nevelké vzdálenosti. Není-li jich vidět, k čemu tu tedy jsou? Náznaková dekorace, postrádajíc těchto zbytečností, je naopak výrazná a přehledná, rychle informující diváka o prostředí dějiště.

Náznak značně zjednodušil dekoraci a zmenšil ji, takže horizont jí vytvořil kolem rám a volný prostor, dříve uzavřený prospektem a kulisami. Jeviště nabylo vzdušnosti a rozlehlosti, neboť není přeplněno dekoračními kusy, které nahradil nový systém paravánů a stojek. Vyloučením všeho nepodstatného a nedůležitého bylo jeviště zbaveno zbytečného balastu, který překážel herci v jeho akci. Bylo-li pýchou starého realistického dekoratérství napodobit na jevišti do nejposlednější podrobnosti skutečnost, stalo se požadavkem nového směru vyvolat nějakým charakteristickým znakem, jednotlivostí dojem celku. Horizont a paraván otevřel i uzavřený prostor, interiér, takže herec nepřicházel a neodcházel do kulis, nýbrž do prostoru, do ulice, chodby a pod. Jeviště přestalo být obrazem, který si musí divák prohlížet delší dobu na úkor sledování hry. Malovaná dekorace se omezila na záznam základního tvaru a linie, barva se spokojila vyjádřením světel a stínů. Plocha jeviště se rozvlnila a rozvrstvila a pomocí praktikáblů vytvořila nové hrací plochy.

Co prakticky — myslíme-li tímto označením hmotnou a finanční stránku — znamenal trojlístek nového dekoračního pojetí, horizont, závěs a paraván, pochopíme nejlépe, připomeneme-li si starý dekorační sloh, rozměrnost a neskladnost dekorací i jejich drahotu. Vzpomeňme jen zadních prospektů s náměstími, ulicemi, krajinami, vnitřky architektur a vším možným, co tvořilo pozadí. Kolik času a práce si vyžádalo malování těchto perspektivních pohledů, otevírajících výhledy do nekonečných dálí podle všech pravidel perspektivního malířství, směřujících k úběžníku, k onomu bodu někde ve výši lidské hlavy? Vzpomeňme, jak nad těmito architekturami a parky se vznášelo neustále totéž nebe, neměnící se a věčně stejné! Vzpomeňme také, kolik místa zabraly tyto ohromné obrazy, byly-li zarámovány, v provazišti nebo ve skladišti, a co práce vyžadovalo přenést je ze skladiště na jeviště! Připomeňme si, jak ponuře a uboze vypadaly tyto prospekty, byly-li svinovány na tyče, jak byly popraskané a opráskané! Vzpomeňme i věčně se opakujících sestav postranních kulis, neméně neskladných i nákladných! Vzpomeňme konečně také dekoraci s namalovaným nábytkem!

Jaký pokrok byl již t. zv. »francouzský pokoj«, složený z dílů, které se mohly libovolně sestavovat v nové architektonické půdorysy a do nichž se mohly vkládat různé výplně, takže z nich bylo možno sestavit i několik pokojů! »Francouzský pokoj« byl již značnou vymožeností a záviděnihodným dekoračním kusem, schopným připravovat divákovi dojem dekoračního bohatství divadla. Vzpomeňme však také, kolik času zabraly přestavby těchto kompaktních dekorací a kolik jen práce dalo, než se zaplnily všechny skleníky a vitriny nesčetnými figurkami, vázičkami, hrnečky, talířky a podobnými rekvisitami, jimiž byl divákovi vnucován dojem skutečnosti a pravosti! Tehdy po každém obraze, byla-li nutna přestavba, trvala přestávka nekonečnou dobu. Dnes většinou mezi jednotlivými obrazy nespadá ani hlavní opona. Scéna se na několik vteřin ponoří do tmy a za okamžik opět osvětlí, aby postavila diváka před nové prostředí, aniž je třeba spouštět mezioponu. Je-li režisér vynalézavý, někdy herci, zvláště v lehké commedii dell'arte obstarávají sami před zraky obecenstva úkol technického personálu, obracejí paraván jako list knihy či jinak přestavují scénu, přinášejí potřebný nábytek a pod.

Horizont, láikový závěs, paraván, stojka, náznak a světlo umožňují inscenace výpravných her, jejichž dějiště se co chvíli přesouvá s místa na místo. Záleží jen na tom, aby výpravčí měl nápad, vkus a smysl pro dekorativní účin užitých dekoračních prvků, aby je uměl vhodně umístit na scéně, aby zdánlivě vždy působily dojmem naprosté novosti. Vynalézavost a vtip jsou vydatnými pomocníky divadelního výtvarníka, pomocníky, kteří jsou s to i na nejmenší scéně vykouzlit pravé zázraky za nepatrný náklad. A to je jistě vítáno každým divadelním pokladníkem, činitelem, který nesmí být v žádném divadle přezírán.

LADISLAV NEJEDLÝ:

Kalendarium dramatických spisovatelů

SRPEN:

1. 1852 * *František Ruth*, dram. spis. (Písmákova dcera.)
3. 1856 * *Ivan Franko*, ukrajinský spis. (Ukradené štěstí.)
4. 1792 * *Percy B. Shelley*, angl. básník (Odpoutaný Prometheus.)
   1871 * *Josef Kalda*, spis. (Na vlnách revoluce.)
5. 1940 † *Petr Fingal*, spis.
6. 1868 * *Paul Claudel*, franc. básník a dram. spis. (Proteus.)
8. 1826 † *Josef Jakub Tandler*, dram. spis.
   1904 * *Vladimír Müller*, spis. (Rybníkář Kuba.)
11. 1892 † *Ladislav Stroupežnický*, dram. spis.
12. 1854 * *Ignat Herrmann*, humor. spis. (zdram. Vdavky Nanynky Kulichovy.)
14. 1859 * *Františka Svobodová-Goldmanová*, spis. (Jánošík.)
   1867 * *John Galsworthy*, angl. spis. (Útěk.)
   1887 * *Jiří Červený*, spis., zakladatel »Červené sedmy« (Tenkrát.)
15. 1902 * *Adolf Hoffmeister*, karikaturista a spis. (Nevěsta.)
17. 1908 † *Václav Vlček*, spis.
18. 1893 * *Čestmír Jeřábek*, spis. (Circus maximus.)
21. 1635 † *Lope de Vega*, špaň. dram. spis.
22. 1878 * *Ladislav Klíma*, filosof. spis. (Matěj Poctivý.)
   1891 † *Jan Neruda*, básník a spis.
23. 1802 * *Jan Erazim Vocel*, básník a spis. (Harfa.)
   1851 * *Alois Jirásek*, spis. (Jan Roháč, Lucerna, Otec.)
24. 1817 * *Alexander Konstantinovič Tolstoj*, ruský spis. (Smrt Ivana Hrozného.)
26. 1870 * *Guillaume Apollinaire*, franc. básník (Prsy Tiresiovy), (vl. jménem W. Kostrowitzki.)
   1885 * *Jules Romains*, franc. spis. (Triumf medicíny.)
27. 1993 † *František Ruth*, dram. spis.
28. 1749 * *Johann Wolfgang Goethe*, něm. básník (Egmont.)
29. 1862 * *Maurice Maeterlinck*, franc. spis. (Starosta stillmondský, Modrý pták.)
29. 1897 * *Václav Fryček*, spis. (Regner.)
   1946 † *Ladislav Novák*, spis.
30. 1880 * *Vítězslav Valenta*, spis. (Za pravdou.)

ZÁŘÍ:

1. 1906 † *Giuseppe Giacosa*, ital. dram. spis.
2. 1883 * *Otomar Schäffer*, spis. (Pes a kočka.)
3. 1883 † *Ivan Sergějevič Turgeněv*, ruský spis.
4. 1872 † *František Turinský*, spis.
5. 1829 * *Josef Václav Frič*, politik a spis. (Taras Bulba.)
7. 1831 * *Victorien Sardou*, franc. dram. spis. (Madame Sans-Gêne.)
   1866 * *Tristan Bernard*, franc. dram. spis. (Kavárnička.)
   1899 † *Karolina Světlá*, spis.
   1903 * *Emil Svrček*, spis. (Kariéra, Dvojí tvář.)
8. 1828 * *Lev Nikolajevič Tolstoj*, ruský spis. (Vláda tmy, Ona je vším vinna.)
   1915 † *František Adolf Šubert*, dram. spis. a řed. ND.
9. 1912 † *Jaroslav Vrchlický*, básník.
10. 1931 † *Petr Kropáček*, dram. spis.
14. 1942 † *Metoděj Jahn*, spis.
15. 1859 † *Václav Klivent Klicpera*, dram. spis.
   1877 † *Bernard Guldener*, dram. spis.
   1914 † *František Gellner*, spis.
16. 1849 * *Jan B. Kübnel*, dram. spis. a upravovatel (Jakub Kubata.)
   1871 † *Jan Erazim Vocel*, básník a spis.
   1904 * *František Rychlík*, spis. (Kulový král.)
17. 1863 † *Alfred de Vigny*, franc. spis.
   1910 * *František Hrubín*, básník (úprava hry Lope de Vegy, Dívče se dýkou.)
19. 1906 * *Dalibor C. Feltis*, (Vačkář) hud. sklad. a dram. spis. (Veronika.)
20. 1875 † *Gustav Pfleger-Moravský*, spis.
   1878 * *Upton Sinclair*, amer. spis. (Zpívající věžňové, Jim Faraday.)
21. 1859 * *Karel Leger*, spis. (V poutech.)
   1906 * *Zdeněk Vaněk*, básník (Prostonravda.)
22. 1862 † *Ferdinand Břetislav Milveer*, spis.
   1875 * *Václav Krolta*, spis. (Tribun.)
   1896 * *Zdeněk Štěpánek*, herec a dram. spis. (Lidé půlnočních dvů.)
23. 1901 * *Jaroslav Seifert*, básník (Velká scéna.)
25. 1868 * *Jaroslav Kvapil*, básník (Princezna Pampeliška.)
   1903 * *Vlasta Petrovičová*, dram. spis. (Střídavě oblačno.)
26. 1907 † *Otto Fastor*, dram. spis.
28. 1873 * *Karel Holý*, dram. spis. (Očista, Vše pro národ.)
   1907 * *Raimund J. Habřina*, spis. (Valašská stráž.)
29. 1837 * *Michael Balucki*, polský dram. spis. (Těžké ryby.)
30. 1941 † *František Václav Krejčí*, spis.

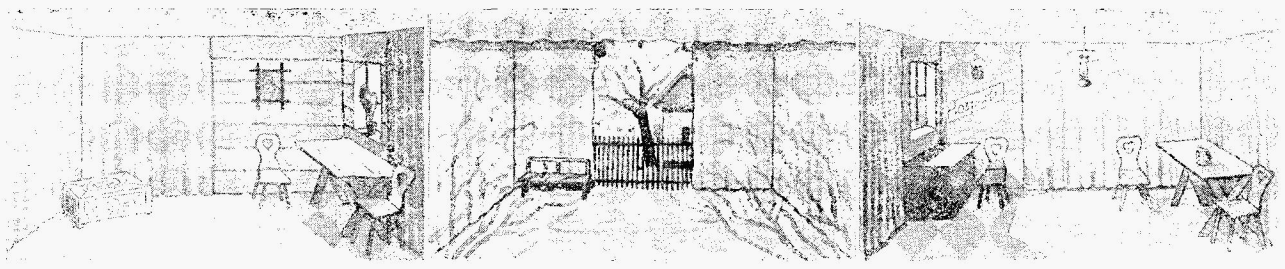

Fr. Petřík - inscenace Vojnarky na nejmenším jevišti.

ŘÍJEN:

1. 1634 † *Pierre Corneille*, franc. básník (Cid.)
2. 1856 † *Simon Karel Macháček*, ces. dramatik.
   1857 * *Tamara B. Slančíková*, slov. spis. (Chudobná rodina.)
3. 1876 * *Milan Ivičík*, spis. (Nahoru a dolů.)
   1933 † *Klára Pražanová*, spis.
   1945 † *Antonín Veselý*, spis.
4. 1864 † *Emerich Madách*, maď. spis.
   1867 * *František Václav Krejčí*, spis. a kritik. (Půlnoc.)
8. 1864 * *Branislav Nušič*, chorv. spis. (Pustina.)
   1874 † *Vítězslav Hálek*, básník a dramatik (Záviš z Falkenštejna.)
9. 1547 * *Miguel de Cervantes*, špaň. spis. (Zázračné divadlo.)
   1857 * *Ivo Vojnović*, chorv. básník a spis. (Dubrovnická trilogie.)
   1906 * *Miroslava Pomanová*, dram. spis. (Zvon mého města.)
11. 1879 * *Arnošt Chamrád*, spis. (Handléř Binar.)
13. 1922 † *Karel Mašek*, spis. (Dceruška hostinského.)
   1924 † *Anatol France*, franc. spis.
14. 1861 * *Alois Mrštík*, spis. (Maryša.)
   1865 * *Metoděj Jahn*, spis. (Křemenáči.)
   1890 † *Josef Václav Frič*, spis.
15. 1837 * *Josef Durdík*, spis. (Stanislav a Ludmila.)
   1856 * *Oscar Wilde*, angl. spis. (Na čem záleží.)
16. 1909 † *Jakub Bart Čišinski*, luž. spis.
   1901 † *Michał Bałucki*, polský spis.
18. 1900 * *Karel R. Krpata*, dram. spis. (Poslední výstup.)
19. 1898 * *Svata Kadlec*, básník (Žena nejsou housle.)
   1944 † *Karel Poláček*, spis.
22. 1933 † *Arnošt Dvořák*, dram. spis. (Husité.)
24. 1895 * *Jan J. Laichter*, spis. (Z Njordova víru.)
   1925 † *Jindřich Šimon Baar*, spis.
25. 1845 * *Josef Václav Sládek*, básník (Práce.)
   1860 * *František Xaver Svoboda*, spis. (Útok zisku. Směry života.)
   1899 * *A. Jaroslav Urban*, spis. (Jenom krok.)
   1905 * *Milena Bdinářová*, spis. (Olympijský vítěz.)
26. 1765 * *Jan Šimon Václav Thám*, herec a spis. (Švédská vojna v Čechách.)
28. 1915 † *Bohumil Adámek*, spis.
29. 1882 * *Jean Giraudoux*, franc. básník.
   1909 * *Marcel Hudec*, spis.
30. 1856 * *Ivan Franko*, rus. spis. (Ukradené štěstí.)
31. 1887 * *Helena Malířová*, spis. (Bratrství.)

LISTOPAD:

2. 1905 * *Míla Kolář*, spis. (Dvě Marie.)
3. 1912 † *Jan Holly*, slov. spis.
   1927 † *Karel Matěj Čapek-Chod*, spis.
5. 1856 † *Karel Hynek Mácha*, básník.
   1885 * *Karel Hugo Hilar* (Jakubec), rež. a spis.
6. 1876 * *Eduard Tregner*, dram. spis. (Trilogie.)
7. 1811 * *Karel Jaromír Erben*, básník. (Sládci.)
   1894 * *Jan Václav Rosůlek*, spis.
   1926 † *Abigail Hedvika Horáková*, dram. spis.
8. 1818 * *Ivan Sergejevič Turgenev*, ruský spis. (Venkovanka.)
   1848 * *Bohuslav Adámek*, dram. spis. (Herali.)
   1899 * *Bohumír Polach*, spis. (Muž v pozadí.)
   1908 † *Victorien Sardou*, franc. dram. spis.
9. 1877 † *Karel Sabina*, spis.
11. 1821 * *Fedor Michajlovič Dostojevský*, ruský spis. (dram. Zločin a trest).
   1844 * *Josef Jiří Stankovský*, dram. spis. (Žebráci.)
   1873 * *Anna Maria Tilschová*, spis. (Kávová společnost.)
   1882 * *Eugen Stoklas* (Jar. Rampach), spis. (Odveta.)
13. 1833 * *Stanislav Lom* (Mojžíš), dram. spis. (Honza.)
15. 1670 † *Jan Amos Komenský*.
   1877 * *Emanuel Lešehrad*, spis. (Rodina.)
16. 1810 * *Karel Hynek Mácha*, básník (Kat).
   1905 * *Mirek Elpl*, spis. (Hrdinské bolesti.)
   1916 † *Jack London*, amer. spis.
18. 1847 * *Eliška Krásnohorská*, spis. (Pěvec volnosti.)
20. 1858 * *Selma Lagerlöfová*, švédská spis. (Lidé.)
   1910 † *Lev Nikolajevič Tolstoj*, ruský spis. (Vláda tmy.)
21. 1870 † *Karel Jaromír Erben*, básník (Sládci).
22. 1882 * *Charles Vildrac*, franc. básník (Michal Auclair).
23. 1792 * *Václav Kliment Klicpera*, dram. spis. (Divotvorný klobouk, Lhář a jeho rod.)
   1927 † *Stanislav Przybyszewski*, polský spis.
25. 1562 * *Lope de Vega*, špaň. dram. spis. (2.000 her!) (Laurencia, Vzbouření na vsi.)
26. 1926 † *Eliška Krásnohorská*, spis.
27. 1895 † *Alexandr Dumas-syn*, franc. spis.
28. 1881 * *Stefan Zweig*, něm. spis. (Spor o seržanta Grišu.)
   1902 * *Jaroslav Tumlíř*, dram. spis. (Nemravný život.)
   1911 * *Václav Renč*, spis. (Barbora Celská.)
30. 1873 * *Božena Benešová*, spis. (Věra Lukášová.)
   1900 † *Oscar Wilde*, angl. spis.
   1935 † *Karel Želenský*, herec a spis.

Budujeme Slezsko

Ochotníci z Chomutova na brigádě ve Slezsku a na návštěvě u bratrských Poláků.

»Malá scéna« z Chomutova jest jedním z ochotnických spolků, který neustrnul, který svou iniciativou pomáhá na výstavbě naší republiky a který ví, »jak na to«.

Malá scéna jest kmotrem ochotnickému spolku »Ondráš« v Krásných Loučkách u Krnova. V novinách i v rozhlase verbují na žňové práce, třicet členů Malé scény se tedy rozhodlo pomoci svým kmotřencům v jejich budovatelském úsilí a rozjelo se na žňovou brigádu. A tak vidíme naše ochotníky od 15. srpna na poli i ve stodolách, jak se tuží se snopy a pomáhají všude, kde se jenom práce naskytne. A co večer? To zase obveselují celý kraj dobrou kulturní prací, dobrým ochotnickým divadlem. V okresním městě Krnově sehráli s velikým úspěchem premiéru národního umělce Františka Langra »Jiskra v popelu«, na venkovských scénách pak Wernerův »Souboj talárů« a pro obveselení venkova »veselé pásmo«. Všechna představení byla velice vzorně připravována a měla úroveň pro-

fesionálních. Popularita našich ochotníků byla tak veliká, že všechna představení byla vyprodána do posledního místečka. A jejich výtěžek? Ten připadl ve prospěch kulturních spolků. Vždyť naši ochotníci si na cestu a stravování vydělali již předtím, nežli do Slezska jeli. Chodili do lesa, kde pomáhali na lesních pracích a z výtěžku těchto brigád si platili celé vydání se zájezdem spojené. Nebyli proto nikomu na obtíž. Rychlým zákrokem ONV v Krnově bylo dosaženo povolení k cestě do Polska. To byla jakási odměna našim brigádníkům za jejich obětavou práci. A tato odměna stála skutečně za to. Byly to dva dny, na které jistě nikdo z účastníků nezapomene. První den vedl do přístavu Kožlí, kde byla prohlídka přístaviště. Ještě ten den se dostala celá výprava přispěním českých zaměstnanců přístavu do Osvětimi. Do tohoto místa, kde bylo popraveno, utýráno a uplynulo miliony lidí a mezi nimi statisíce českých lidí, přijíždí výprava pozdě večer. Není čas na opatřování noclehů, a tak všichni spali přímo v lágru na bloku 20. S divnými pocity procházeli ostnatým drátem, kterého se bojí dotknout, neboť ještě dnes všichni cítí hrůzu ze všeho, co zde bylo nacistickými tyrany vybudováno na »továrnu smrti«. Po neklidné noci vstávají brigádníci do krásného jitra a začíná prohlídka největších hrůz, jaké svět viděl. Také do Březinky byl uskutečněn zájezd, kde Němci dokázali před příchodem slavné Rudé armády ještě vyhodit do povětří plynové komory a krematoria, ve kterých bylo upáleno miliony nejlepších slovanských sester a bratří. Prst, kterou si výprava odvezla s sebou do své spolkové místnosti, bude všem účastníkům připomínat místa, jež posvětila také česká krev. Přijetí, kterého se výpravě dostalo od polského obyvatelstva, bylo skutečně bratrské. Autobus přijíždí na česko-polské hranice v pozdních hodinách večerních, ale naši celníci a SNB výpravu očekávají a po krátkých formalitách propouštějí do Krásných Loučeк. Zde jest celá obec vzhůru v obavách, proč se výprava opozdila, neboť tento večer měl být večírek na rozloučenou. Nedalo se nic jiného dělat, než že večírek začal až v 11 hodin a nebylo snad jednoho občana z Loučeк, který by se nepřišel rozloučit. Tu noc výprava nezamhouřila oka. V ranních hodinách vyprovázela hudba brigádníky na nádraží, kde bylo dojemné rozloučení. To »na shledanou«, které znělo za odjíždějícím vlakem, bylo tak srdečné, že nebylo oka, které by se nezarosilo. My věříme, že se všichni zase příští rok skutečně sejdou a že naši brigádníci zase přijedou pomoci, obveselit přátele ve Slezsku a že to bude nejenom »Malá scéna« z Chomutova, ale že to bude více našich ochotníků, kteří pochopí, co jest jejich povinnost, a kteří najdou správnou cestu k našemu Slezsku a pomohou je budovat. Tato práce nám přiblíží naše Slezany a pomůže nám vybudovat si naši republiku tak, abychom byli všichni spokojeni. Dík »Chomutovské Malé scéně«! *Lm.*

Dr. MIROSLAV BLÁHA:

Slavnosti pražského okrsku

Největší okrsek ÚMDUČ — dra Františka Heřmana a Vojtěcha Kristiána Blahníka — vzpomněl letos v říjnu 40letého svého trvání řadou významných podniků.

Prvým bylo divadelní představení hry »*Žižkův mág*« od Václava Klimenta Klicpery dne 28. X. v 15 a v 19.30 hod. v Kajetánském divadle v režii Vlastimila Lašťovky.

Je jistě záslužné, že okrsek alespoň na jeden den umožnil 360 divákům shlédnouti místa, kde Josef Kajetán Tyl, Karel Hynek Mácha, Karel Sabina, Zap. Filípek a jiní zahájili blahodárnou svou buditelskou práci. Jsou to místa nám všem posvátná.

Klicperova fraška byla zvolena proto, že její premiéra 22. února 1835, před více než 113 lety, Tyl a jeho druhové zde začínali.

Na to dne 30. X. v 19.30 sehráli pražští ochotníci v režii dra Bláhy v Městském divadle pro mládež v Praze I, Dlouhá tř. hru od Františka Kožíka »*Blázny živí Bůh*«. Známý spisovatel a rozhlasový pracovník svěřil premiéru hry Občanské besedě v Břevnově, která ji ochotně postoupila slavnostním účelům okrskovým. Jde o dílo, těžící z hereckého prostředí 2. pol. XVI. stol., zkušeně stavěné, mající dnešku co říci a vítané ochotnictvem jako bohatý přínos do jeho repertoiru.

Druhého dne 31. X. v 10 hod. se konalo v zasedací síni Obchodní a živnostenské komory v Praze I. valné shromáždění, kde po Slavnostní předehře z r. 1868 od Bedřicha Smetany, sehrané Libeňským symfonickým orchestrem, řízeným prof. S. Pucholtem, složil okrsek účet své práce za uplynulých 40 let a založil fond pro postavení pomníku v Praze Josefu Kajetánu Tylovi.

Zpráva o fondu se rozlétla, díky obvodovým činovníkům po našich jednotách tak účinně, že již nyní se scházejí úctyhodné peněžité částky na Tylův fond.

V týž den odpoledne pak odhalil okrsek pamětní desku největšímu herci údolí let 1900—1920 Eduardu Vojanovi na jeho rodném domě v Praze III, Míšeňská 10. Slavnost zahájila fanfára Hudebního odboru *T. j. Sokol Pražský*, řízeného Václavem Míškem, vzpomínku Eduardu Vojanovi věnoval jeho druh a spolupracovník prof. Rudolf Deyl, em. člen činohry Národního divadla v Praze. Desku převzala do péče obce pražská.

Deska je dílem prof. Stanislava Suchardy, věnoval ji okrsku továrník Václav Neubert, architektonické práce nezištně provedl Stanislav Panýr, architekt a stavitel v Praze VIII.

K svému výročí vydal Pražský okrsek skromnou publikaci v úpravě Ireny Bláhové. Spisek obsahuje pořad slavností, statě k nim se vížící a cenné obrázky.

V listopadu t. r. otevřel okrsek výstavu s heslem »Pražské ochotnictvo pražskému lidu« v síni Uměleckoprůmyslového musea v ul. 17. listopadu.

A vracíme se ještě k divadélku »U Kajetánů«.

Není mnoho těch, kdož vědí, že je na Malé Straně v Thunovské ul. 5, ač význam Kajetánského divadla hlásá deska vedle kostela u sv. Kajetána v Nerudově ul. Dnes místnost býv. divadélka slouží jako refektář koleje Redemptoristů, jejíž představitelé vyšli okrsku s nevšední ochotou vstříc a dali se do služeb dobré věci, již okrsek sleduje: zpřístupnění památných míst počátků českého divadla širší naší veřejnosti.

Úprava vysílaná 19. srpna v 19.45—20.00 hod. Ostravskou stanicí.

V neděli dne 15. srpna přijela do Krásných Louček 35tičlenná brigáda ze severočeské obce Chomutova, která je kmotrem Krásných Loucek. Příslušníci brigády jsou vesměs členy chomutovského divadelního spolku »Malé scény« a převzali do ochrany divadelní jednotu Ondráš v Krásných Loučkách. Prakticky tím dokázali účinnou pomoc kulturnímu životu malé slezské obce a projevili tím také neutuchající zájem o hodnoty, které akce — »Budujeme Slezsko« — ve svém ideovém programu sleduje.

Tak jsme svědky toho, že příslušníci této »kmotrovské brigády« ve dne pracují na poli a ve stodolách a večer předvádějí ze svého repertoáru ukázky své velmi hodnotné divadelní činnosti. Při tom se neomezují pouze na Krásné Loučky, ale budou zajíždět i do různých obcí krnovského okresu a rovněž i do Krnova, kde ve čtvrtek 19. srpna v městském divadle sehrají hru Františka Langra »Jiskra v popelu«. Kromě toho sehrají velmi zajímavou hru dr. Jiřího Wernera »Souboj talárů« dne 17. srpna v Krásných Loučkách, ve středu 18. srpna v Třemešné, v pátek 29. srpna v Albrechticích a v sobotu v Jindřichově. Rovněž hodlají navštívit Karlova Studánku, kde předvedou rekreantům Ústřední rady odborů kabaretní zábavné pásmo.

Jsme vděčni členům chomutovské »Malé scény« za návštěvu ve Slezsku a přejeme jim v její další divadelní činnosti mnoho úspěchů.

NOVÉ KNIHY.

Literárním dílem, proniknutým ušlechtilou vnímavostí je kniha Karen Blixenové *»Africká farma«*.

Autorka žila po řadu let na hranici africké civilisace a divočiny rovníkové Afriky a nejen že v tomto prostředí obstála, ale dovedla se důvěrně sžít s černošským lidem a porozumět mu. Na její farmě žijí Kikujové, Senegálci, Somálci, Massajové a celá řada jiných příslušníků pestré národnostní africké směsi. Osudy černošských služebníků z farmy, vesnické soudy, slavnosti, pouti do afrického vnitrozemí, lety nad divokými kraji, na nichž se ještě stále potulují stáda slonů a bůvolů, záplava kobylek a dlouhotrvající sucha, která nakonec ničí farmu, dávají dánské autorce možnost napsati knihu, v níž se drsná skutečnost mísí s exotikou černé země a mlhavé pásmo vzpomínek splývá v dílo opravdu nezapomenutelné.

Stran 444, Kčs *144.—*.
Vydalo nakladatelství Za Svobodu.

Vzpomínáme!

Ochotnické besedě »Jirásek« v Týništi n./Orl. odešel do nenávratna její zasloužilý režisér, ředitel a čestný člen přítel Václav Ulrych, obchodník a komorní rada v Týništi n./Orlicí. Zemřel 72letý, v plné duševní a tělesné síle dne 13. října t. r. Zesnulý byl výkonným ochotníkem od svého jinošství (již před více než 50 lety založil ochotnický kroužek ve svém rodišti v Cháborách u Dobrušky) a v Týništi n./O. věnoval ochotnické práci celých 40 let svých nejlepších sil. Vychoval celou řadu dobrých ochotníků. Za své režisérské činnosti přivedl na scénu a vypravil 128 her ve více než 300 představeních. Udržoval pravidelné osobní styky s mnohými herci a řediteli divadel stálých i společností, jež u něho nacházeli vždy dobrého přijetí a všestranné podpory.

Jeho součinnosti v kulturní práci bude dlouho postrádáno. Velikou jeho zásluhu o ochotnické divadlo ocenil při jeho 70 Dobrovského okrsek ÚMDOČ udělením diplomu čestného členství a Ústřední matice divadelního ochotnictva českého stříbrným odznakem Matice. Václav Ulrych byl vzácný, dobrý a přímý člověk, jemuž ochotnictvo i návštěvníci divadla zachovají vděčnou paměť. RS.

DIVADELNÍ HRY A HUDEBNINY

ke každé příležitosti dodáme co nejrychleji.

Zašleme Vám zdarma seznamy her, hudebnin pro orchestry a hudbu dechovou, seznamy příležitostnych her, dětských her, kabaretních pásem a výstupů.

Máme pro Vás divadelní příručky:

Fr. Cimler: **Zařízení, opravy a dekorace ochot. jevišť.**
Fr. Cimler: **Ochotnický režisér a herec.**
J. Tumlíř: **Režie divadelní hry.**
L. Hofmanová: **Divadlo na venkově. Příprava a prov. hry.**
F. Marek: **Divadelní kostym.**
F. Munclinger: **Hercova technika.**

Veškeré objed. co nejpečlivěji a obratem zasíláme na dobírku. Ukázky nezasíláme, seznamy zdarma.

»SCALA«

divadelní a hudební nakladatelství • PRAHA II, Pod Slovany č. 2

»ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO.« Za redakci odpovídá Jiří Gsöllhofer, Praha XI, Smetanovo nám. 7. Redakční kruh: Dr. Mira Čermáková, Dr. Klema Rektorisová, Dr. Václav Franěk, Jos. Hudeček, B. Müller-Greža. — Vychází 10× roč. vždy 1. každého měsíce (kromě června a července). Vydav. a nakl. je Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého v Praze II, Spálená 11 (telefon 352-91), kde je též administrace. Jednotlivá čísla 3.— Kčs, celoroční předplatné 50.— Kčs i s pošt. — Novinová sazba povolena řed. pošt. čís. I-A-7-2372-OB, 23. ledna 1947. Dohlédací úřad pošt. Praha 25. Tiskne Československý Kompas, nár. správa, Praha-Smíchov, Plzeňská 66. — Nevyžádané rukopisy redakce nevrací, nebyla-li připojena oznámkovaná obálka. Otištěné se honoruje. Přetisky jen s udáním pramene. — Reklamace nedoslého čísla se vyřizují jen do 14 dnů po vydání čísla následujícího. — V komisi Div. knihkup. a naklad. Ot. Růžičky, Praha II, Karlovo nám. 30.

20 ROKŮ POCTIVÉ PRÁCE PRO DIVADLA

a získané bohaté zkušenosti vám zaručí, že vaše

JEVIŠTĚ

BUDE K NEJVYŠŠÍ SPOKOJENOSTI NOVĚ ZAŘÍZENO NEBO STARÉ OBNOVENO

Stojkové dekorace — horizonty — opony — i celé výpravy dodá

bývalý šéf výpravy a divadelní mistr

JOSEF POKORNÝ

PRAHA II, TROJANOVA 12 - TELEFON 440-83

Výhodné platební podmínky a zvláštní slevu poskytuji výhradně

v roce 1948 a veškeré porady v tomto oboru zdarma

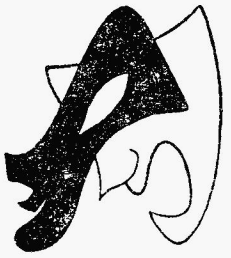

Půjčovna divadelních a maškarních obleků a národních krojů

MARIE TVRDKOVÁ

PRAHA XI • GRÉGROVA 16 • TELEFON 519-26

Graf a.s.

polévkové výrobky

Divadelní a filmová líčidla přípravky k líčení **MO-KU**

Marie Mottlová, PRAHA XVI, SMÍCHOV, VLTAVSKÁ 28. - TEL. 459-07

FRANKLOVA divadelní líčidla

PRAHA II, LAZARSKÁ 5

Závod staré divadelní tradice - Tel. 274-70, 550-72

PŮJČOVNA divadelních obleků, národních krojů a masek

BOHUSLAV PETRÁNEK

KOLÍN II, PROKOPOVA 40 • TELEFON 270

Založeno 1901

Vše pro **Telefon 639**

JEVIŠTĚ

dodává

ALOIS DROBNÝ

umělecko-průmyslové ateliery

MÍSTEK (Morava)

Hledáte vhodné a hodnotné hry?

V Knižnici ÚMDOČ vyšly tiskem:

historická hra J. Říhy **„Polibek královský“** . . . II. vyd. Kčs 15·- (pro členy 12.-)
alegorická hra J. Suchého **„Blázen a princezna“** . I. vyd. Kčs 20·- (pro členy 17·-)
generační hra O. E. Leska **„Peldramové“** . . . . I. vyd. Kčs 20·- (pro členy 17·-)
z doby revoluční hra Fr. Síly **„Barikády“** . . . . I. vyd. Kčs 20·- (pro členy 17·-)

NOVINKA:

veselohra J. Bílého **„Hlavní zkouška“** . . . . . I. vyd. Kčs 20·- (pro členy 17·-)

Uvedené hry a další i v rukopise má na skladě

MATICE DIVADELNÍ

zapsané společenstvo s ručením obmezeným

PRAHA II, SPÁLENÁ 11 • TELEFON 352-91

Dámy!
Potřebujete
NOVÉ ŠATY
PLESOVÉ - VEČERNÍ - SVATEBNÍ - ZÁVOJE
Hledáte
maškarní kostymy?
Zajímáte se o
pravé národní kroje?
TÉŽ DĚTSKÉ — MÁ JE PRO VÁS

NOVÁ PŮJČOVNA KOSTYMŮ

DSU družstvo spojených umělců
Števa Langerová
Praha II, Národní tř. 20, tel. 349-62
Denně 9 - 18 hod.

DIVADELNÍ

dekorace, reflektory,
tlumiče světla

Vám dodá

PEPA MÁCA
ÚJEZD U SOKOLNIC